

Pispalan asemakaavan uudistaminen

ASUKASKYSELY 2008

Ville Viljanen ja Ilari Karppi

**Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto**

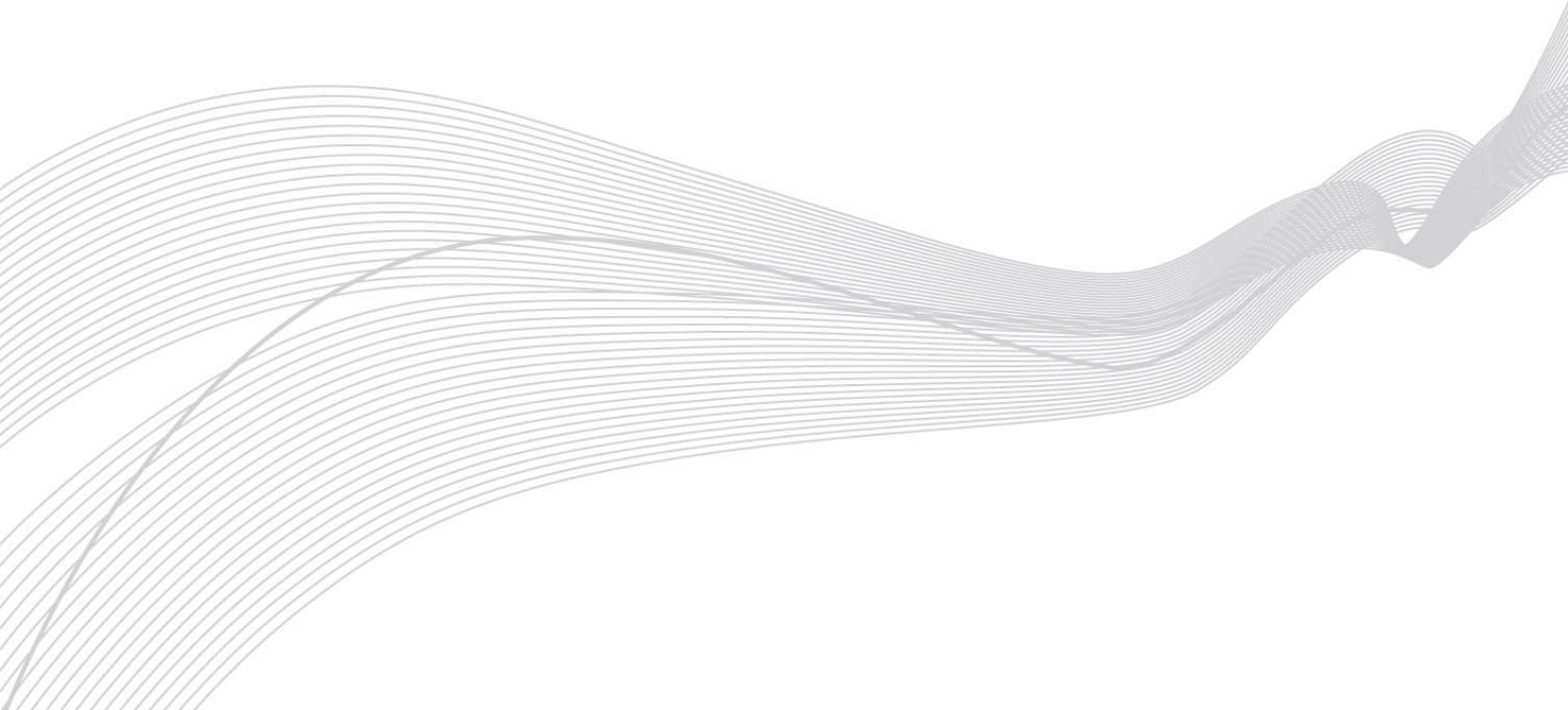

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Pispalan asemakaavan uudistaminen

ASUKASKYSELY 2008

Ville Viljanen ja Ilari Karppi

TIIVISTELMÄ

Pispalan asemakaavaa ollaan uudistamassa. Asemakaavatyön tueksi Pispalan ja Tahmelan asukkaille suunnattiin kyselylomake. Kysely on yksi monista tavoista, joilla on kerätty tietoa ja näkemyksiä asemakaavan uudistamiseksi.

Pispalan asemakaavan uudistamisen halutaan vaikuttaa internetissä

Pispalalaiset ovat hyvin tietoisia asemakaavan uudistamisprosessista: 97,5 % vastaajista tiesi sen olevan käynnissä. 91,8 % puolestaan ilmoitti olevansa kiinnostunut Pispalan asemakaavan uudistamisesta. Toisaalta jonkinasteisesta passiivisuudesta asemakaavatyötä kohtaan kielii kuitenkin lomakkeen alhainen vastausprosentti: lomakkeen palautti 16,2 % Pispalan ja Tahmelan asukkaista. Kiinnostuneisuus omaa asuinalueetta kohtaan on silti selvästi suurempaa kuin yleensä koko kunnan asioihin. 64,4 % olisi valmis osallistumaan Pispalan asemakaavan uudistamiseen. 44,1 % vastaajista on jollain tavalla osallistunut Pispalan asemakaavan uudistamiseen. Käytetyimmät vaikutuskanavat olivat kaupunginosakonferenssit ja kiertokävelyt. Mieluisimpina vaikuttamiskanavina pidetään internetiä ja kirjallisen mielipiteen jättämistä.

Pispalassa arvostetaan maisemia, sekoittuneisuutta, vanhanaikaisuutta ja luonnonläheisyyttä

93,3 % vastaajista kokee Pispalan arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Pispalan tärkeimmiksi ominaisuuksiksi mielletään omaleimaisuus ja ainutlaatuisuus, joka muodostuu erityisesti maisemista, keskustan läheisyydestä, asukas- ja rakennuskannan historiasta, sekoittuneisuudesta ja monipuolisuudesta. Pispalaan rakennettavien uudisrakennusten toivotaan olevan vanhantyyllisiä. Vapaamuotoista arkkitehtuuria kannattaa vain 6,8 prosenttia vastaajista. Nykyiseen rakentamiseen suhtaudutaan kielteisesti: uusiin massiivisiin taloihin ei olla tyytyväisiä.

Rakentamisen säätelyssä tärkeintä kohtuullisuus

Rakentamisen vapauden kannatuksen suhteen pispalalaiset voidaan jaotella kahteen ryhmään: 2/3 asukkaista tukee rakentamisen tiukkaa säätelyä ja on valmiita jopa tiukentamaan sitä. Rakentamisen säätelyä puolustavat eniten alle 35-vuotiaat ja vuokralla asuvat. Rakentamisen säätelyä puolustetaan Tampereen ja Pispalan vetovoimaisuuden sekä historian säilyttämisellä, asuinympäristön omaleimaisuuden ja monipuolisuuden vaalimisella sekä markkinavoimien hillitsemisellä. 1/3 puolestaan puolustaa rakentamisen vapautta. Rakentamisen vapautta kannattavat eniten yli 55-vuotiaat ja talojen omistajat. Rakentamisen vapautta puolustetaan oikeudenmukaisuudella, yleisen kehittämisen tärkeydellä, rakennuskannan tarkoituksenmukaisella hoidolla, itsetarkoituksellisen suojelun vastustamisella ja saavutettujen etujen vaalintana.

Eniten tukea rakentamisen säätelyn osalta saa kuitenkin kohtuullisuus ja kontekstin huomiointi: lähes 90 prosenttia pispalalaisista on sitä mieltä, että rakennusoikeuksien määräyksessä pitää ottaa huomioon tonttien maasto-olosuhteet, rakennuskanta ja suojelutavoitteet. Suuri osa pispalalaisista on valmis hyväksymään kaavan, jossa kaikilla ei olisi täysin samaa tonttitehokkuutta. Kaikkein tyytyväisimpiä nykyiseen säätelytilanteeseen ovat ne, jotka suhtautuvat säätelyyn kaikkein kielteisimmän. Nykyinen kaava siis näyttäisi sallivan ja mahdollistavan melko vapaan rakentamisen.

Viheralueet halutaan säilyttää nykyisellään

86,2 prosenttia haluaa säilyttää Pispalan viher- ja virkistysalueet nykyisellään eikä niille saisi rakentaa. Myös Pyhäjärven rannan kasvimaat koetaan tärkeiksi: 72,3 % haluaa säilyttää kasvimaat nykyisessä laajuudessaan. Vain 14,8 % on sitä mieltä, että kasvimaat-alueen voi muuttaa kokonaan virkistysalueeksi. Kasvimaat mielletään Pispalan henkireiäksi ja keuhkoiksi, olennaiseksi osaksi Pispalan ja Tahmelan vanhanaikaista maisemaa. Pyhäjärven ranta-alueen siisteystasoa halutaan kuitenkin selvästi nostaa. Alueen epäsiisteys koetaan hoitamattomuutena, näkyvyyttä estävänä ja myös sosiaalisena epäsiisteysnä.

Palvelutasoa kehitettävä maltillisesti

Toiminnallisuuden ja palvelutason nostaminen jakaa pispalaisten mielipiteitä. Reilu puolet vastaajista on sitä mieltä, että Pispalaan ei tarvita uusia palvelualueita. Pispalan tunnelma ja yhdyskuntarakenne halutaan säilyttää entisellään. Erityisesti alueelle kaivataan pieniä myymälöitä. Palvelutason nostoa kannattavat eniten yli 55-vuotiaat. Mikäli alueen palvelutasoa nostetaan kehittämällä nykyisiä palvelualueita eniten kannatusta saa Tahmelan kaupan ympäristö. Myös matkailua halutaan kehittää maltillisesti. Turisti-bussiliikennettä halutaan rajoittaa erityisesti Pispalanharjulla.

Liikennejärjestelyt julkisen ja kevyen liikenteen ehdoilla

Valtaosa pispalalaisista haluaa kehittää alueen liikennettä sekä julkisen että kevyen liikenteen ehdoilla. Liikennejärjestelyjen kehittämistä kevyen liikenteen ehdoilla kannattaa 87,3 %. Liikenteen kannalta alueen suurimpana ongelmana pidetään läpikulkuliikennettä. Läpiajoliikenteen vähentämistä perustellaan yleisellä turvallisuudella, lasten koulureitin turvaamisella, meluhaitoilla ja saasteilla. Alueen läpiajoliikennettä halutaan hillitä rakenteellisin keinoin: hidasteilla ja kavennuksilla. 67,9 % sallisi ajoneuvojen pysäköinnin nykyisen kaltaisesti. Pysäköintialueita kaippaa lisää 34,7 prosenttia vastaajista.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	9
2 KYSELYAINEISTO JA SEN ANALYYSI	10
3 TULOKSET	11
3.1 Osallistuminen asemakaavan uudistamiseen.....	11
3.2 Pispalan arvot	13
3.3 Rakentaminen ja rakentamisen säätely	14
3.4 Kasvimaat ja viheralueet	19
3.5 Liikenne, pysäköinti, palvelut ja matkailu	21
4 PISPALA KEHITYSKUVAT	24
4.1 Pispalan keskimääräinen kehityskuva.....	24
4.2 Vaihtoehtoiset kehityskuvat	25
5 PÄÄTELMÄT – ”Prosessinäkökulma ” kehityskuvien muotoutumiseen	26

LIITTEET

- Liite 1: Tilastolliset menetelmät
- Liite 2: Havaintoja ”aineiston ekologiasta”
- Liite 3: Muut taulukot ja kuvat
- Liite 4: Kysymyslomake

1 JOHDANTO

Pispala/Tahmela¹ on yksi maamme merkittävimmistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä. Merkittävyyden ja ainutkertaisuuden taustalla ovat ennen kaikkea maisemalliset arvot, työläistäusta ja puutalovaltaisuus. Pispalassa on edelleen säilynyt merkittävästi alkuperäistä rakennuskantaa 1900–1930-luvuilta.

Pääosalla Pispalan aluetta on voimassa vuonna 1978 vahvistettu asemakaava. Vanha kaava on mahdollistanut pientalovaltaiseksi alueeksi poikkeuksellisen korkean rakennustehokkuuden. Alueen kohonnut arvostus, talojen ja tonttien hintojen nousu sekä kaavan tehokkuuden vauhdittama uudisrakentaminen ja peruskorjaus ovat kuitenkin vaikuttaneet huomattavasti Pispalan alueen ilmeeseen 1970-luvulta lähtien. Perinteinen pispalainen puutalorakentaminen on usein saanut väistyä suurten omakotitalojen tieltä ja vuokrakerrostaloja on saneerattu yhden tai kahden perheen kodeiksi. Myös kaupunginosan sosiaalinen rakenne ja paikan henki on muuttunut.

Pispalan ainutlaatuista miljöötä tai rakennuskantaa ei ole vielä suojeltu kaavalla. Tampereen kaupunginhallituksen suunnittelujaosto teki 28.5.2007 päätöksen asemakaavan päivittämisestä koskien Ylä-Pispalan, Ala-Pispalan ja Tahmelan kaupunginosia. Vaiheittain ja osa-alueittain tapahtuva asemakaavan uudistaminen käynnistettiin yleistarkasteluvaiheella, jonka aikana tehtiin erilaisia koko aluetta koskevia selvityksiä, mm. arkeologinen inventointi ja liikenteellinen esiselvitys. Samanaikaisesti yleistarkasteluvaiheen kanssa viireille tulleilla ensimmäisen vaiheen kaava-alueilla teki Pirkanmaan maakuntamuseo rakennusinventoinnin päivittämisen ja täydentämisen keväällä ja kesällä 2008.

Yleistarkasteluvaiheen ajan on asemakaavan uudistamisen tukena toiminut Tampereen kaupungin suunnittelupalveluiden hallinnoima, Pirkanmaan ympäristökeskuksen kautta Euroopan aluekehitysrahaston ja Suomen valtion osarahoittama KaupunginOsa eli KaOs-projekti, jonka tavoitteena on ollut yhteistyössä eri tahojen kanssa kehittää alueellista osallistumista sekä tuottaa Pispalan kehityskuva asemakaavoituksen ja alueen yleisen kehittämisen tueksi.

Kaos-projektin siivittämänä asemakaavan uudistamista varten on kerätty tietoa ja näkemyksiä monin eri tavoin. On järjestetty kaupunginosa-konferensseja, teematyöryhmiä ja kiertokävelyjä. Myös internetiin on luotu sovellus, ”Paikkis”, jossa alueen asukkaat ovat voineet antaa palautetta.

Joulukuussa 2008 alueen asukkaille ja kiinteistöjen omistajille suunnattiin strukturoitu kysely. Kyselyn tavoitteena oli kerätä tietoa asemakaavan uudistamista varten sekä näkemyksiä sen laadintaan osallistumisesta, asumisesta yleisesti, alueen rakennetusta ympäristöstä, virkistys- ja vapaa-ajan toiminnoista, palveluista ja matkailusta. Kysymysten laadintaan osallistuivat KaOs-projektin teematyöryhmät, Pispalan alueen kaavoitusta hoitavat arkkitehdit, Pirkanmaan maakuntamuseon edustajat, asiantuntijakonsultit sekä Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitoksen tutkijat. Kysymysten laadinnassa hyödynnettiin myös KaOs-projektien teematyöryhmien tuloksia. Tässä raportissa analysoidaan kyselyn tuloksia ja pohditaan sen pohjalta alueen mahdollisia kehityskuvia. Asukaskyselyraportin laadinnasta vastaavat Ville Viljanen ja Ilari Karppi Tampereen yliopiston yhdyskuntatieteiden laitokselta.

Pispalan asemakaavan uudistamisesta löytyy lisätietoa Tampereen kaupungin internetsivuilta osoitteesta: <http://www.tampere.fi/kaupunkisuunnittelu/kaavoitus/semakaavoitus/pispala.html>

¹ Pispalan ja Tahmelan alueisiin viitataan jatkossa vain Pispala-nimellä.

2 KYSELYAINEISTO JA SEN ANALYYSI

Pispalan ja Tahmelan asukkaiden näkemyksiä asuinalueestaan ja asemakaavan uudistamisesta kerättiin strukturoidulla lomakekyselyllä. Kysely lähetettiin joulukuun puolivälissä 2300 pispalalaiseen ja tahmelalaiseen talouteen sekä 100 alueen ulkopuolella asuvalle kiinteistönomistajalle. Kyselyyn oli mahdollista vastata joko perinteisellä paperilomakkeella tai internetissä. 32 % vastaajista vastasi kyselyyn internetissä.

Lopulliseksi vastausprosentiksi muodostui 16,2. Uusintakierrosta ei tehty. Lomakekyselyjen palausprosentit vaihtelevat hyvin paljon. Kyselylomakkeen vastausprosentti riippuu kyselyn kohteesta, tarkoituksesta ja vastaajapopulaation rakenteesta. Keskimäärin vastausprosentti lomakekyselyiden ensimmäisellä kierroksella on noin 20–40. Pispalaisten vastausprosentti jäi tässä tapauksessa siis alhaiseksi (vastausprosenttiin liittyvää pohdintaa enemmän raportin liitteen luvussa 2).

Vastausprosentit alhaisuudesta huolimatta otosta voidaan pitää riittävänä. Aineisto riittää tulosten luotettavaan tarkasteluun myös vastaajaryhmittäin. Kyselyaineisto on kuitenkin jonkin verran vinosti painottunut iän, koulutuksen ja asuinalueen osalta: kyselyyn vastasivat enemmän yli 55-vuotiaat, korkeasti koulutetut sekä Tahmelassa asuvat (TAULUKKO 1). Sen vuoksi aineisto on painotettu iän ja koulutuksen osalta. Painotuksessa on käytetty jälkiositusta, joka on yleinen painottamistekniikka kyselytutkimuksissa.

Tulokset käydään läpi aihealueittain luvussa 3. Tuloksia esitetään raportissa pääasiassa yksiolotteisten jakaumien avulla. Lisäksi tekstiin on otettu mukaan avovastausten kutakin ilmiötä hyvin kuvaavia ja kokoavia näkemyksiä. Tulosten analysoinnissa, esitettävien kuvioiden rakentamisessa ja kehityspolkujen laadinnassa on myös hyödynnetty muita erilaisia tilastollisia menetelmiä kuten ristiintaulukointia ja khiin-neliö -testiä, faktorianalyysia, klusterianalyysia ja varianssianalyysia (ks. menetelmäkuvauksesta tarkemmin liitteessä 1). Luvussa 4 esitetään ja pohditaan Pispalan erilaisia kehityskuvamallisuksia. Luvussa 5 kootaan loppupäätelmät. Raportin liitteessä 2 pohditaan yleisemmin aineiston keruuta ja analyysia prosessina. Aineiston analyysin pohjana toiminut kyselylomake on liitteessä 4.

TAULUKKO 1. Kyselyyn vastanneiden ja kaikkien pispalaisten/tahmelalaisten jakautuminen taustamuuttujittain (otoksen vastausprosentit laskettu kysymyksiin vastanneista).

MUUTTUJA	KOKO OTOS		KOKO ALUE	
	MÄÄRÄ	%	MÄÄRÄ	%
Sukupuoli				
Mies	186	48,4	1874	49,3
Nainen	198	51,6	1929	50,7
Tieto puuttuu	5			
Yhteensä	389	100	3803	100
Ikä				
18-34-v.	76	22,1	955	31,2
35-44-v.	75	21,8	597	19,5
45-54-v.	72	20,9	607	19,8
Yli 55-v.	121	35,2	901	29,4
Tieto puuttuu	45			
Yhteensä	389	100	3060	100,0
Koulutus				
Kansa-, perus- tai ammattikoulu	68	17,8	1354	43,1
Lukio, opisto- tai alempi kork. koulututk.	180	47,1	1117	35,6
Ylempi korkeakoulututkinto	134	35,1	668	21,3
Tieto puuttuu	7			
Yhteensä	389	100,0	3139	100,0
Elämäntilanne				
Työssä	260	68,2	1922	64,2
Työtön	25	6,6	270	9,0
Opiskelija	18	4,7	342	11,4
Eläkeläinen	78	20,5	462	15,4
Tieto puuttuu	8			
Yhteensä	389	100,0	2996	100,0
Asuinalue				
Ylä-Pispala	109	29,5	1788	47,0
Tahmela	166	45,0	937	24,6
Ala-Pispala	94	25,5	1078	28,3
Tieto puuttuu	20			
Yhteensä	389	100,0	3803	100,0
Talotyyppi				
Omakotitalo	161	42,4		
Kerrostalo	116	30,5		
Pari- tai rivitalo	99	26,1		
Muu	4	1,1		
Tieto puuttuu	9			
Yhteensä	389	100,0		
Omistussuhde				
Vuokralainen	62	16,4		
Asunnon, talon tai tontin omistaja	316	83,6		
Tieto puuttuu	11			
Yhteensä	389	100,0		

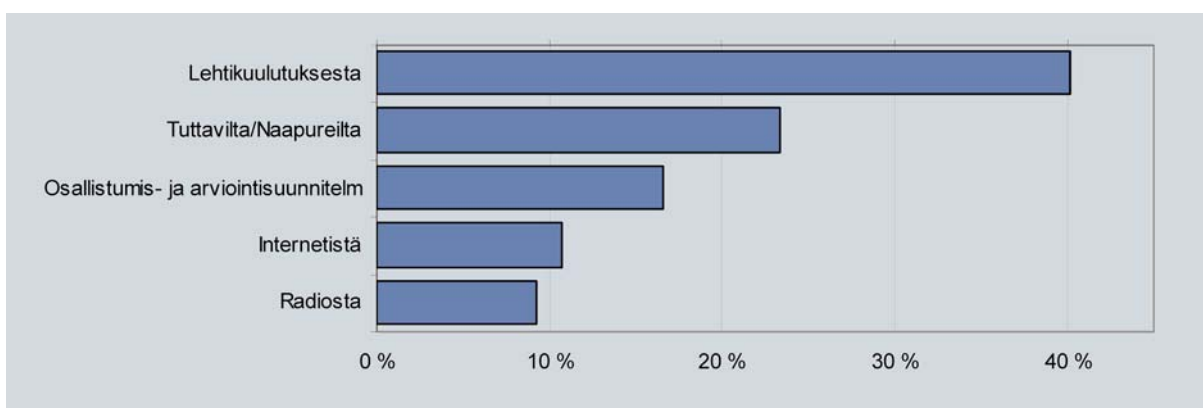
3 TULOKSET

3.1 Osallistuminen asemakaavan uudistamiseen

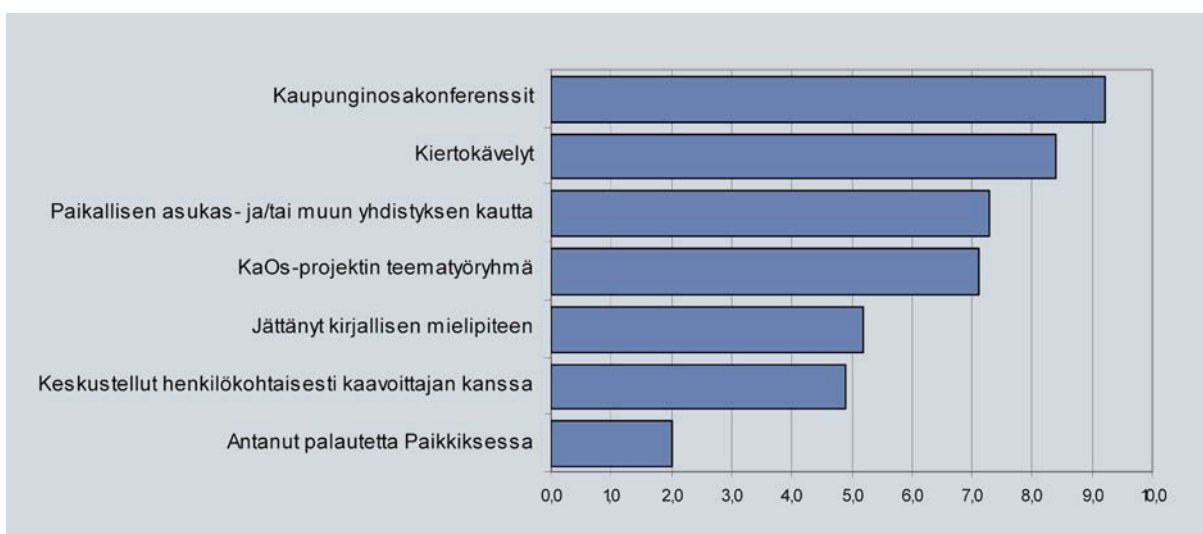
Kyselylomakkeessa esitettiin väitteitä, jotka käsitelivät osallistumisen ohella tietämystä asemakaavan uudistamisesta ja toiveita vaikuttamiskeinoista. 97,5 prosenttia vastaajista tiesi, että Pispalan asemakaavaa ollaan uudistamassa. Tietolähteeksi mainittiin useimmiten sanomalehti (**KUVIO 1**). Harvinaisin tietolähde asemakaavan uudistamisesta oli radio, vähiten koulutetuilla harvinaisin tietolähde oli internet.

44,1 % vastaajista oli jollain tavalla osallistunut Pispalan asemakaavan uudistamiseen. Eniten

asemakaavan uudistamiseen osallistuivat 35–44-vuotiaat sekä yli 55-vuotiaat. Käytetyimmät vaikutuskanavat olivat kaupunginosakonferenssit ja kiertokävelyt (**KUVIO 2**). Kaupunginosakonferenssiin osallistui 9,2 prosenttia vastaajista. 3,8 prosenttia vastaajista osallistui sekä kaupunginosakonferenssiin että kiertokävelyyn. Vähiten käytetyin vaikutuskanava oli internet-sovellus Paikkis, jota oli käynyt kommentoimassa 2,0 % vastaajista. Useimmiten Paikkiksessa olivat vierailleet alle 35-44-vuotiaat sekä korkeasti koulutetut.

KUVIO 1. Mistä saanut tietoa asemakaavan uudistamisesta (prosenttia vastaajista).

KUVIO 2. Osallistunut asemakaavan uudistamiseen seuraavien vaikutuskanavan kautta (prosenttia vastaajista).

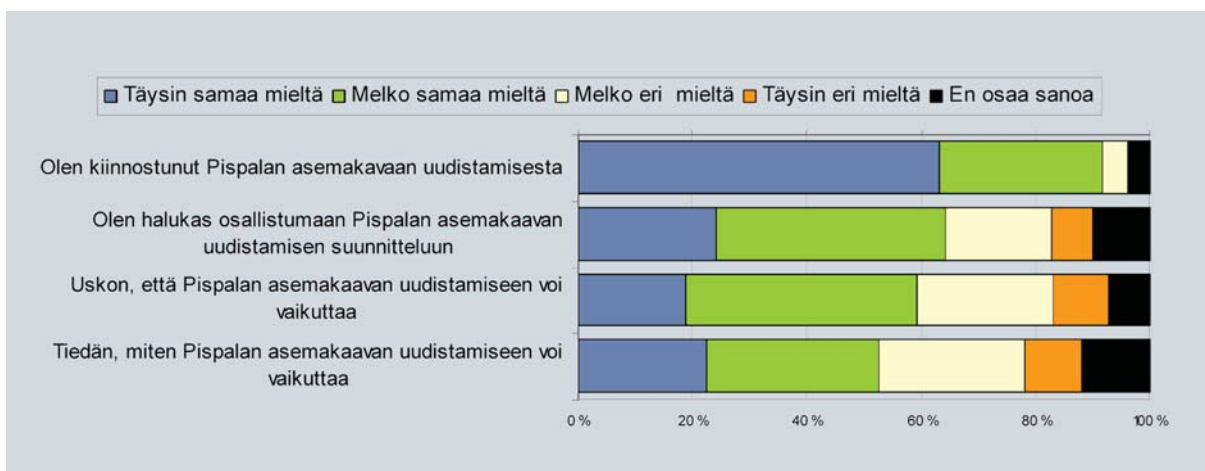
Asukkaat – ainakin kyselyyn vastanneet – ovat erittäin kiinnostuneita Pispalan asemakaavan uudistamisesta. 91,8 prosenttia vastasi kysymykseen ”Olen kiinnostunut asemakaavan uudistamisesta” täysin tai melko samaa mieltä (KUVIO 3). Vastaja-ryhmien välillä on merkitsevää eroa koulutuksen mukaan: mitä koulutetumpi, todennäköisesti sitä kiinnostuneempi asemakaavan uudistamisesta on. Kiinnostuneisuus oman asuinalueen kehittämiseen on selvästi suurempaa kuin koko kunnan asioihin. Kuntaliiton demokratiatilinpäätöshankkeen kyselyssä vain 61 prosenttia tamperelaisista ilmoitti olevansa erittäin tai melko kiinnostunut Tampereen kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta.

64,4 prosenttia vastaajista ilmoitti olevansa halukas osallistumaan asemakaavan uudistamiseen. Osallistumishalukkuuden osalta vastaajia erotti selvästi se, onko vastaajalla lähiaikoina tarvetta rakennusta tai tonttia koskeviin toimenpiteisiin: 71,7 % niistä, joilla on tarvetta toimenpiteisiin, ilmeni halukkuutta osallistua asemakaavan uudistamiseen. Muiden osalta vastaava prosenttiluku oli 51,8.

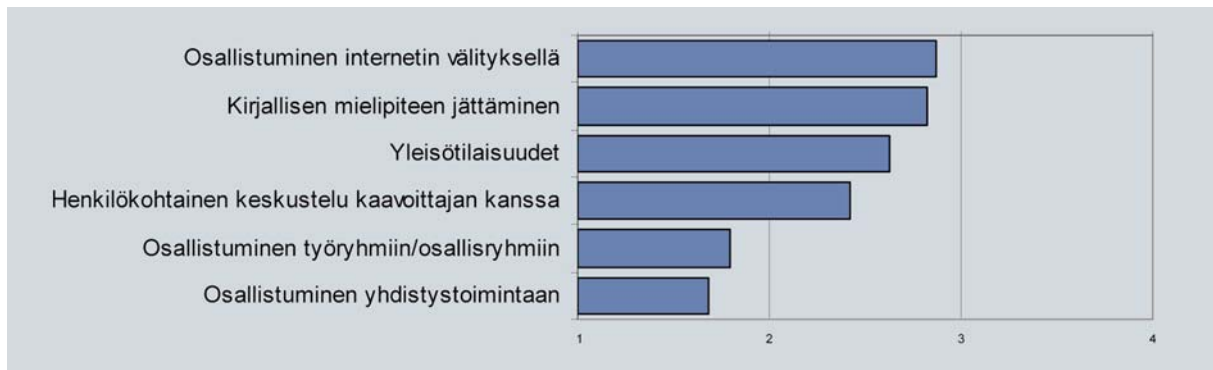
59,3 % puolestaan uskoo, että asemakaavan uudistamiseen voi vaikuttaa. 52,7 % vastaajista tietää, miten asemakaavan uudistamiseen voi osallistua. Tietämykseen vaikuttaa merkitsevästi ikä; kysymykseen

”Tiedän, miten Pispalan asemakaavan uudistamiseen voi vaikuttaa” vastasi täysin tai melko samaa mieltä alle 34-vuotiasta 37,3 % ja yli 55-vuotiaista 64,5 %. Myös vaikuttamisen tietoisuuden osalta tilanne oli parempi kuin Kuntaliiton koko kunnan toimintaa koskevassa kyselyssä, jossa 34,7 prosenttia tamperelaisista oli täysin tai jossainkin samaa mieltä väittämän ”Tiedän, miten menetellä, jos haluan vaikuttaa kuntani toimintaan tai päätöksentekoon” suhteen.

Vastaajilta tiedusteltiin myös erikseen, miten he haluaisivat vaikuttaa asemakaavan uudistamiseen (KUVIO 4). Pispalalaiset haluaisivat mieluiten vaikuttaa osallistumalla internetin välityksellä ja jättämällä kirjallisen mielipiteen. Mieluisimmat vastauskanavat kuitenkin vaihtelivat merkitsevästi iän mukaan. Alle 44-vuotiaat haluavat vaikuttaa mieluiten internetin välityksellä, 45–54-vuotiaat jättämällä kirjallisen mielipiteen ja yli 55-vuotiaat osallistumalla yleisötilaisuuksiin. Koko aineiston osalta vähiten kannatusta saivat osallistuminen erilaisiin osallisyrymiin tai yhdistystoimintaan. Henkilökohtainen keskustelu kaavoittajan kanssa jakoi erityisesti mielipiteitä: osalle se on erityisen mieluista vaikutusmuoto, osalle vähiten mieluista. Henkilökohtaista keskustelua kaavoittajan kanssa suosivat keskimääräistä enemmän yli 55-vuotiaat sekä ne, joilla on tarvetta rakennusta tai tonttia koskeviin toimenpiteisiin.

KUVIO 3. Vastaajien arviot kiinnostuneisuudesta, osallistumisesta, uskosta vaikutusmahdollisuuksiin sekä tietämys asemakaavan uudistamisesta.

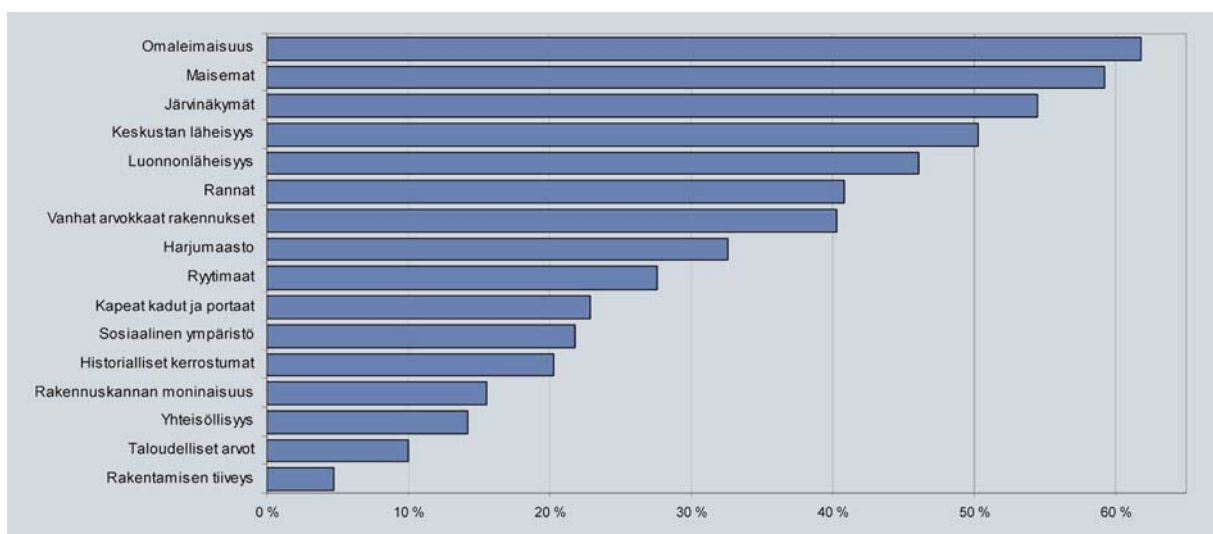
KUVIO 4. Miten haluaisi vaikuttaa asemakaavan uudistamiseen (keskiarvo, 1 = epämieluisa, 4 = mieluisa).

3.2 Pispalan arvot

Ainakin yhdestä asiasta vastaajat ovat hyvin yksimielisiä: Pispala on arvokas kulttuuriympäristö. 93,3 prosenttia vastaajista oli väitteen ”Pispala on arvokas kulttuuriympäristö” kanssa täysin tai melko samaa mieltä. Vastaajat saivat myös valita ehdotetusta tekijöistä viisi tärkeintä asiaa Pispalassa (**KUVIO 5**). Pispalan tärkeimmiksi ominaisuuksiksi mielletään omaleimaisuus, maisemat, järvinäkymät, keskustan läheisyys ja luonnonläheisyys.

Mitä omaleimaisuus tässä tapauksessa sitten tarkoittaa? On todettava, että vastaajien on ollut todennäköisesti helppo valita vaihtoehtojen joukosta omaleimaisuus, sillä se on käsitteenä abstraktimpi kuin muut vaihtoehdot. Toisaalta omaleimaisuus ja erityisesti ainutlaatuisuus vastaa hyvin kysymyslomakkeen avovastauksissa esitettyjä näkemyksiä. Pispalan omaleimaisuus ei taivu yhteen

virkkeeseen. Omaleimaisuus muodostuu kokonaisuudesta. Alueen maantiede, rakennuskanta ja asukkaat muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden, jollaista ”ei ole missään muualla maailmassa”. Vaikka omaleimaisuutta on tietyllä tapaa vaikea sanoin tavoittaa, voidaan avovastaustenkin perusteella päätellä, että vankan pohjan Pispalan omaleimaisuudelle ja siten alueen merkityksellisyydelle muodostavat asukas- ja rakennuskannan historia, sekoittuneisuus ja monipuolisuus. On erityisen huomioitavaa, että yhteisöllisyys, jota on pidetty Pispalan erityisenä tunnusmerkkinä ja vahvuutena, saa vastaajilta kolmanneksi vähiten mainintoja. Toisaalta avovastauksissa yhteisöllisyyden merkitys tuodaan voimakkaasti esille. Monille yhteisöllisyys onkin erityisen tärkeä hyvän asumisen ulottuvuus.

KUVIO 5. Mikä Pispalassa on vastaajalle tärkeää (prosenttia vastauksista).

3.3 Rakentaminen ja rakentamisen säätely

Vastajailla esitettiin erilaisia väitteitä rakentamiseen tarpeisiin, rakennusoikeuksiin, rakennusten suojeluun ja rakentamiseen yleiseen säätelyyn liittyen. **KUVIOSSA 6** on kuvattu, millaisia tarpeita rakennusten rakentamiseen tai purkamiseen liittyy. 5,8 prosentilla vastaajista on tarvetta autokotoksen/-tallin tai asuinrakennuksen rakentamiselle. 76,8 prosenttia vastaajista ilmoitti, että ei osaa sanoa tai heillä ei ole tarvetta lisärakentamiselle.

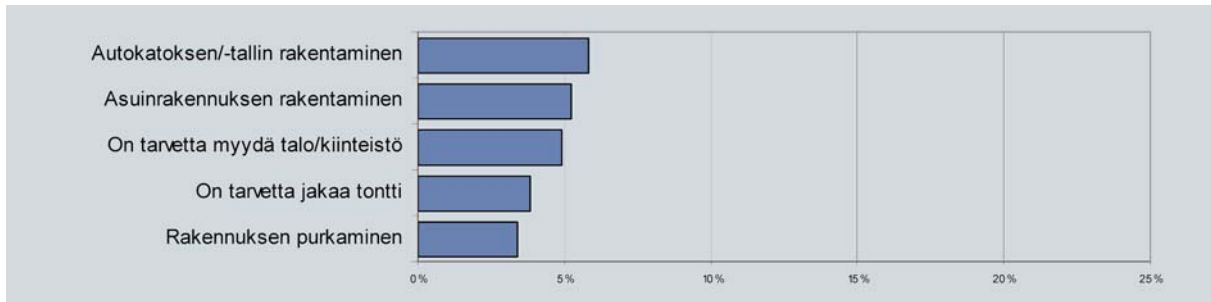
Vastajilta kysyttiin myös, onko tarvetta olemassa olevien rakennusten muutoksille (**KUVIO 7**). Eniten tarvetta ilmeni asuinrakennuksen korjaamiseen (22,8 % vastaajista). Tarvetta rakennuksen purkamiseen oli 3,5 prosentilla vastaajista (12 kpl). Kysymyksessä ei eritelty, onko kyse tarpeesta purkaa asuin- vai esimerkiksi piharakennus. 51,2 % ilmoitti, että ei osaa sanoa tai ei ole tarvetta olemassa olevan rakennuksen muutoksille.

22,1 prosentilla vastaajista olisi kiinnostusta suojella joko asuin- tai piharakennukset. 63,8 % haluaisi Pispalaan korjausrakentamisen neuvontapisteen ja 64,7 % suojeluhenkisen elimen, joka valvoisi alueen rakennushankkeita. Neuvontapistettä ja suojeluhenkistä elintä koskevan tarpeen osalta vastaajaryhmät eivät eroa toisistaan.

Suurin osa pispalalaisista vastaajista ei haluaisi enää tiivistää aluetta tai tontteja. 72,5 % vastasi kysymykseen "Nykyisille asuintonteille mahtuu hyvin uusia asuinrakennuksia" täysin tai melko eri mieltä. Vastajaryhmät erosivat kysymyksen osalta merkittävästi sen suhteen, onko tarvetta lisärakentamiselle tai korjaamiselle. 90,5 prosenttia niistä vastaajista, joilla ei ole tarvetta lisärakentamiselle tai korjaamiselle, ei halua asuintonteille uusia rakennuksia.

Mikäli uudisrakentamista kuitenkin tehdään, rakennusten tulisi olla vanhantyyllisiä (**KUVIO 8**). Myös vaihtoehto "Tasokasta uutta arkkitehtuuria miljöön ehdoilla" saa kannatusta. Kaikilla vastaajaryhmillä vanhantyyllisyys oli mieluisin vaihtoehto. Vastausvaihtoehtoon "Tasokasta uutta arkkitehtuuria miljöön ehdoilla" suopeimmin suhtautuivat 45–54-vuotiaat sekä korkeasti koulutetut. Vaapaamuotoista arkkitehtuuria kannattaa vain 6,8 % vastaajista. Avovastauksen perusteella nykyisiin uudisrakennuksiin ei olla tyytyväisiä. Sitä kuvastaa sekin, kuinka paljon ja millaisia kielikuvia uudisrakennuksille on keksitty. Uudisrakennuksia nimitettiin "torneiksi", "lasipalatsiksi", "laatikkotaloiksi", "lukaaleiksi", "talohirviöiksi", "linnoiksi", "ökytaloiksi", "betonibunkkereiksi", "möhkäleiksi".

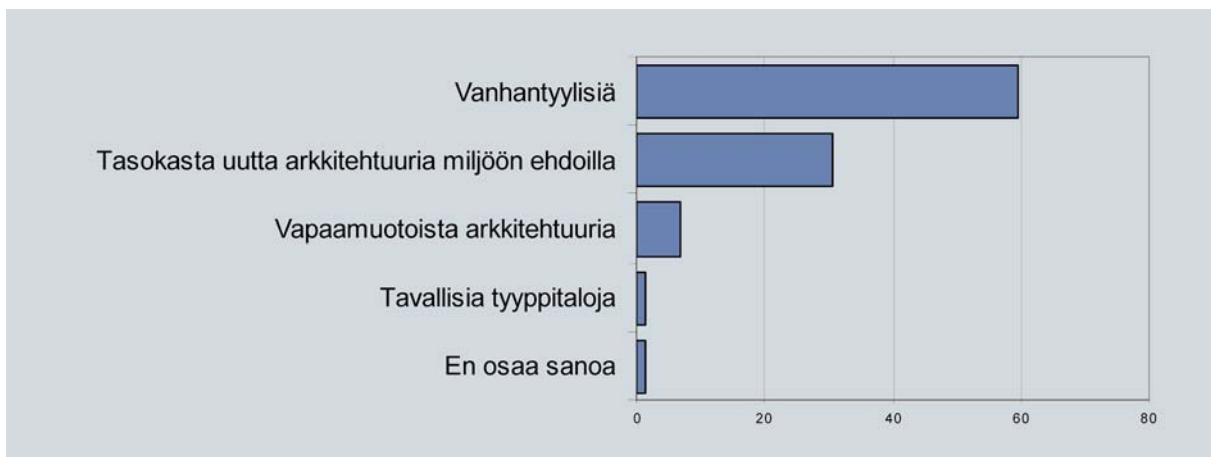
Uudisrakennusten ohella avovastauksissa nousevat myös esiin vanhat rakennukset. Osalle ne ovat erityisen tärkeitä ja niiden säilyttäminen nähdään itseisarvona. Toisten mielestä taas ei ole järkevää säilyttää huonokuntoisia ja ränsistyneitä taloja: "Kaikkea vanhaa ei tarvitse suojella. 50 % vanhoista taloista on niin mätiä, että suosittelisin niiden purkamista ja tilalle uusia asuntoja." Lisäksi vastauksissa nousee esille talojen kunnan rooli Pispalan yleisilmeen kannalta: "Hiljan muualta muuttaneena ihmetyttää harjun ränsistynyt ilme; miksei vanhoja puutaloja huolleta ja pidetä kunnossa."

KUVIO 6. Tarvetta rakennuksen rakentamiseen/purkamiseen (% vastaajista).

KUVIO 7. Tarvetta olemassa olevan rakennuksen muutoksiin (% vastaajista).

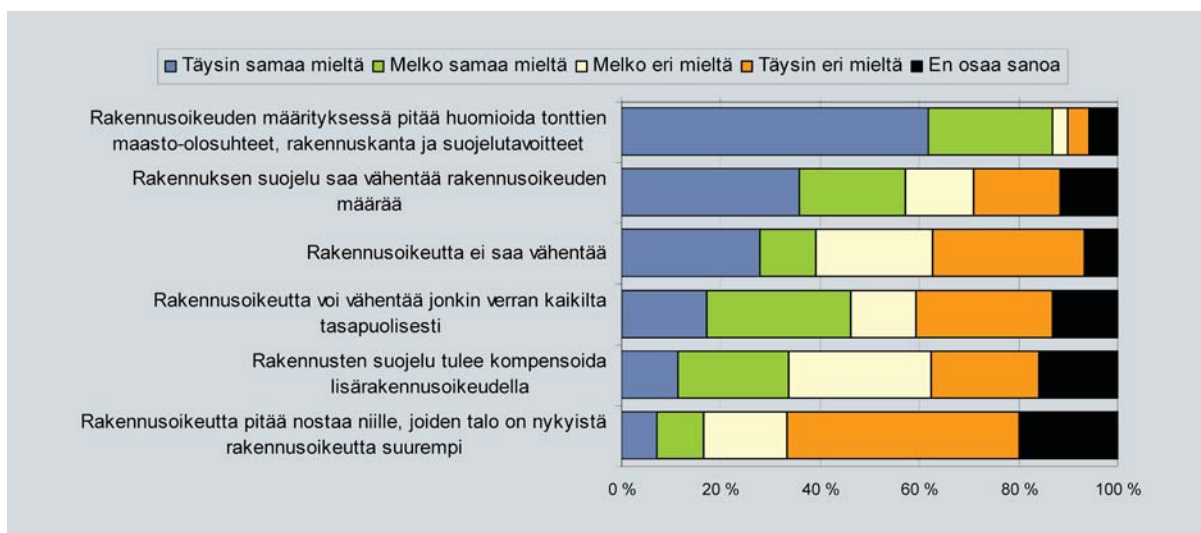
KUVIO 8. Millaisia uudisrakennusten tulisi olla Pispalassa?

KUVIOISSA 9 on esitetty vastaajien näkemyksiä rakennusoikeuksia koskeviin väittämiin.

Eniten kannatusta on saanut väittäjä, että tonttien rakennusoikeuden määrittämisessä pitää huomioida maasto, rakennuskanta ja suojelutavoitteet. Tästä voi vetää sen johtopäätöksen, että vastanneista yli 86,6 % hyväksyisi kaavan, jos kaikkilla ei ole täysin samaa tonttitehokkuutta. Rakennusoikeuden vähentämisen suojelun perusteella hyväksyisi vastanneista 57,3 %, sen vähentämistä vastustaa 39,1 %. Rakennusoikeuden vähentämisen kaikilta tasapuolisesti hyväksyisi 46 %. Rakennusten suojelun kompensointia lisärakennusoikeudella kannattaa 33,8 % – tässä on huomattava, että ”en osaa sanoa” -vastanneiden määrä on melko suuri: lähes 20 %. Viimeinen väittäjä, jossa esitetään rakennusoikeuden nostamista niille, joiden talo on nykyistä rakennusoikeutta suurempi, on saanut vain 16,5 % kannatuksen – tämänkin väittämän kohdalla ”en osaa sanoa” -vastausten määrä on suuri: 20 %. Tässä voidaan nähdä myös tasapuolisuuden kannatusta, ei haluta antaa lisää rakennusoikeutta niille, jotka ovat sattuneet ostamaan tai perimään vanhan talon, joka on rakennettu hyvin suureksi ajalla ennen kaupungin varsinaisten asemakaavojen laatimista.

Kysymyslomakkeessa esitetyt väittämät ovat mahdollistaneet sen, että vastaaja on voinut vastata myöntävästi myös keskenään ristiriitaisiin väittämiin: esimerkiksi kuvion 9 ensimmäisen väittämän kannattajissa täytyy olla myös niitä, jotka eivät kannata rakennusoikeuden vähentämistä. Tässä tapauksessa asia voidaan lukea niin, että rakennusoikeutta ei saa vähentää mutta saa lisätä, jos tontin maasto ym. asiat lisäystä puoltaa. Kuitenkin vain 16,5 % on kannattanut rakennusoikeuden lisäämistä niille, joilla on iso talo, joka on sellaisenaan rakennusoikeutta suurempi! Asia on vaikea ja moniulotteinen, joten sen tilanteen analysointi, millaiseen kaavaan väittäjä tulisi johtaa, ei ole helppoa. Sen paljastaa myös suuri ”en osaa sanoa” -osuus.

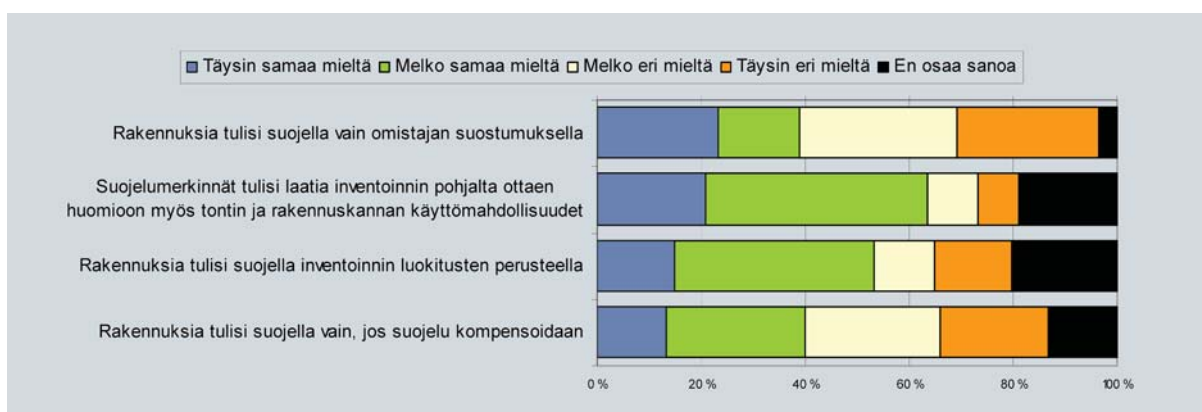
Kaavan laatimisen kannalta johtopäätös on se, että valmiutta hyväksyä nykyistä enemmän maastoa ja tontin erityispiirteitä huomioiva kaava on runsaasti, mutta rakennusoikeuden vähentämistä vastustavia ja tasapuolisuutta peräviä mahdollisia valittajiaakin on varsin paljon. Yleisesti hyväksytyt ratkaisut saaminen aikaan ei siis ole helppoa. Tulos selventää myös sitä, miksi aikaisemman kaavan kaikille sama tehokkuus olosuhteista välittämättä -linja on saatu läpi. Se on tasapuolisen tuntuinen ja kaavateknisesti yksinkertainen ratkaisu.

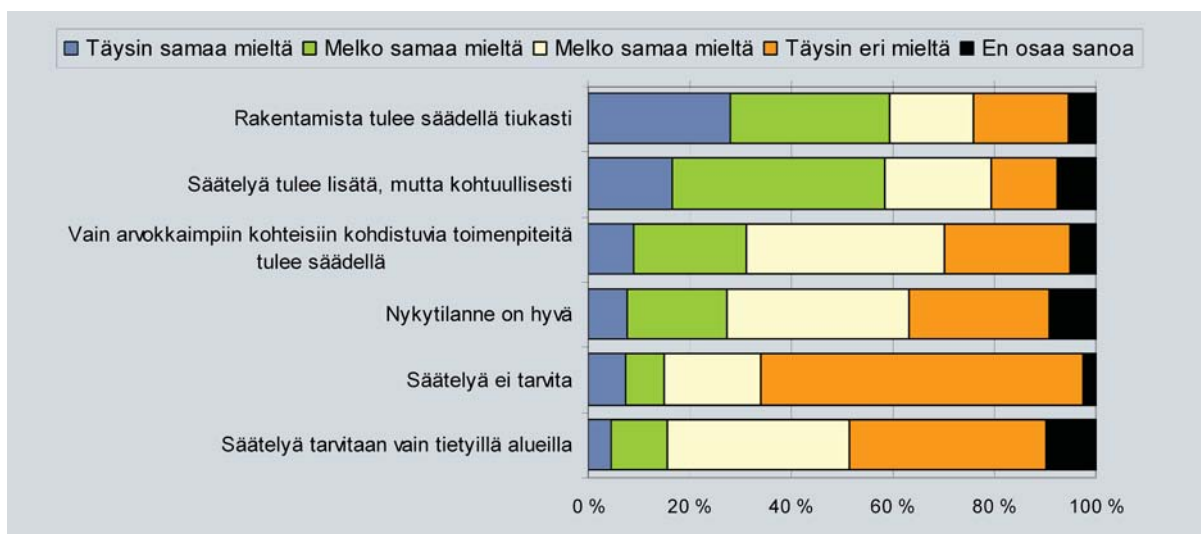
KUVIO 9. Rakennusoikeuksia koskevat väittämät.

KUVIOSSA 10 on esitetty tarkemmin suojelua koskevia kysymyksiä. Eniten kannatusta (63,5 %) saa vaihtoehto, että suojelumerkinnot laaditaan rakennusinventoinnin pohjalta ottaen huomioon myös tontin ja rakennuskannan käyttömahdollisuudet. Ilman kysymyksessä mainittua tontin ja rakennuskannan käyttömahdollisuuksien huomioon ottoa rakennusinventoinnin perusteella tehtävää suojelua kannattaa enää 53,4 %. Vastajista 40 % on puolestaan sitä mieltä, että rakennuksia tulisi suojella vain omistajan henkilökohtaisella suostumuksella. Inventointia koskeviin kysymyksiin on paljon "en osaa sanoa" -vastauksia, mikä kertoo siitä, että rakennusinventointia ja sen periaatteita ei tunneta välttämättä kovin hyvin.

KUVIO 11 täydentää rakennusten suojeluun ja rakennusoikeuksiin liittyvää kokonaiskuvaa. Rakentamisen vapauden kannatuksen suhteen pispalalaiset voidaan jaotella kahteen ryhmään: 2/3 asukkaista tukee rakentamisen tiukkaa säätelyä ja on valmiita jopa tiukentamaan sitä. Nämä vastaajat hyväksyvät julkisen viranomaisen toiminnan, väliintulon ja säätelyn. Rakentamisen säätelyä puolustetaan Tampereen ja Pispalan vetovoimaisuuden sekä historian säilyttämisellä, asuinympäristön omaleimaisuuden ja monipuolisuuden vaalimisella sekä markkinavoimien hillitsemisellä. 1/3 puolestaan puolustaa rakentamisen vapautta. Nämä ryhmät haluavat selvästi päättää itse omista asioistaan ja vaativat rakentamiselle itsemääräämisoikeutta.

KUVIO 10. Rakennusten suojelua koskevat väittämät.

KUVIO 11. Rakentamisen säätelyä koskevat väittämät.

TAULUKKO 2. Rakentamisen säätelyn nykytilanteen ja rakentamisen vapauden ristiintaulukointi.

		Säätelyn nykytilanne on hyvä			Yhteensä
		Täysin tai melko samaa mieltä	Täysin tai melko eri mieltä	En osaa sanoa	
Rakennuksia tulisi suojella vain omistajan suostumuksella	Täysin tai melko samaa mieltä	61,9%	28,4%	32,1%	37,9%
	Täysin tai melko eri mieltä	34,5%	69,1%	57,1%	58,5%
	En osaa sanoa	3,6%	2,6%	10,7%	3,6%
Yhteensä		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kysymyslomakkeessa kysyttiin lisäksi, onko vastaa- ja tyytyväinen säätelyn nykytilanteeseen. Kysymys on sellaisenaan moniselitteinen, mutta aineiston tarkemman analyysin perusteella voidaan todeta, että nykytilanteeseen ovat kaikkein tyytyväisimpiä ne, jotka suhtautuvat säätelyyn kaikkein kielteisimmän (TAULUKKO 2). 61,9 % rakentamisen vapauden puolustajista on tyytyväisiä säätelyn nykytilanteeseen, kun rakentamiseen säätelyn kannattajista tyytyväisiä on vain 34,5 %. Tämä voidaan tulkita niin, että nykyinen kaava sallii melko vapaan rakentamisen. Myös avovastauksissa jotkut säätelyn vastustajista tuovat erikseen esille, että nykyinen kaava on itse asiassa hyvä ja toimiva. Toki tyytyväisiä nykyiseen kaavaan on myös säätelyn kannattajissa.

Rakentamisen säätelyä vastustavat eniten yli 55-vuotiaat, miehet sekä asunnon, talon tai tontin omistajat. Sen sijaan säätelyä tukevat vuokralaiset, alle 34-vuotiaat ja ne, joilla ei ole tarvetta rakentaa tai korjata rakennuksia (ks. liitteen 3 kuvio 20). Näillä ryhmillä ei ole samanlaista varjeltavaa ja siten menetettävää kuin esimerkiksi talonomistajilla, joita riskit ja taloudelliset tappiot uhkaavat enemmän. Talonomistajilla on suurempaa intressiä kiinteää omaisuutta koskeviin kysymyksiin ja he haluavat niihin myös vaikuttaa. Nuorilla ja vuokra-asujilla on ikään kuin varaa vastustaa uutta rakentamista, puolustaa maisemien suojelua ja pitäytyä tiukassa säätelyssä.

Rakentamiseen säätelyyn ja vapauteen liittyviin asioihin otettiin voimakkaasti kantaa kyselyn avovastauksissa. Rakentamisen vapautta puolustetaan avovastauksissa erilaisilla argumenteilla: oikeudenmukaisuudella, yleisen kehittämisen tärkeydellä, rakennuskannan tarkoituksenmukaisella hoidolla, itsetarkoituksellisen suojelun vastustamisella, laillisuudella, enemmistön mielipiteellä sekä omien että saavutettujen etujen vaalintana. Näitä argumentteja ovat osittain esittäneet myös rakentamisen vapauden vastustajat, mutta pääasiassa niitä esiintyy rakentamisen vapauden puolustajilla.

Oikeudenmukaisuutta perustellaan avovastauksissa muun muassa sillä, "että ei tulisi rangaista niitä, jotka ovat jo säilyttäneet". Rakennuskannan tarkoituksenmukainen hoito ilmenee esimerkiksi tämäntyyppisinä vaatimuksina: "Huonokuntoisia taloja ei yksinkertaisesti ole taloudellisesti järkevää suojella." Toisaalta säätelyn tarpeettomuutta voidaan perustella sillä, että nykyperhe ei mahdu pieneen asuntoon, joten olisi voitava rakentaa vapaammin isoja taloja. Säätelyä vastustetaan myös saavutetuilla eduilla: ensisijaista tulisi olla sen omaisuuden säilyttäminen, minkä tontinomistajat ovat elinaikanaan säästöillään keränneet. Säätelyä vastustetaan myös näkemällä kehittäminen itseisarvona: "Pispalan tulee kehittyä, liiallisella suojelulla ja rajoittamisella palvelaan pienen ja äänekkään ryhmän etuja." Samasta virkkeestä löytyy myös enemmistön mielipide-argumentti. Toisaalta säätelyn vastustajat näkevät suojelun itseisarvona: "En kannata suojelua pelkästään suojelun vuoksi; ei asuinalue mikään museo voi olla". Laillisuuspuhunta ilmenee rakentamisen vapauden kannattajien vastauksissa sillä tavoin, että nykyistä kaavaa pidetään toimivana, hyvänä ja käyttökelpoisena.

Avovastauksissa tulee myös esiin, että rakentamisen vapautta puolustavat saattavat kyseenalaistaa viranomaisten toimintaa. Vastausten puhetapa kuvastaa jonkinlaista luottamuspulaa viranomaisia kohtaan. Pispalan asemakaavan uudistaminen voidaankin mieltää eräänlaiseksi paikalliseksi kiistaksi. Asukkaat tai osa asukkaista puolustautuu haitalliseksi koetulta ympäristön muutokselta, ei-toivottujen toimintojen ja rakentamisen sijoittamista omaan naapurustoon tai lähialueelle. Tässä tapauksessa nämä muutokset konkretisoituvat asemakaavan uudistamiseen. Kiistassa on mukana useita osapuolia, useita erilaisia näkemyksiä.

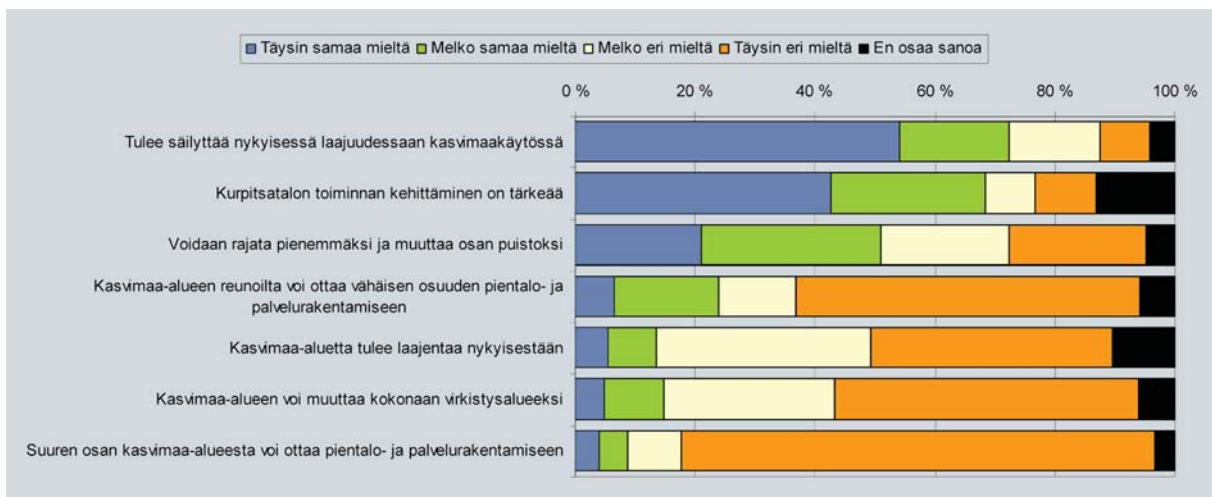
Rakentamisen vapauden vastustajat eli säätelyn kannattajat haluavat viranomaisten hallitsevan ja säätävän rakentamista. Rakentamisen vapautta vastustetaan tyyppillisesti seuraavilla ar-

gumenteilla: Tampereen ja Pispalan vetovoimaisuus, historia itseisarvona, asuinympäristön omaleimaisuuden ja monipuolisuuden vaaliminen sekä markkinavoimien hillitseminen. Tampereen matkailun vetovoimaisuus vaatii säätelyn puoltajien mielestä Pispalan säilyttämistä vanhannäköisenä, idyllisenä puutaloalueena. Talojen vanhuutta tai vanhantyyllisyyttä pidetään myös itseisarvona siinä. Säätelyllä voidaan säilyttää alueen omaleimaisuus. Uuden rakentaminen nähdään syövän vapaita, julkisia viheralueita, pilaavan nykyisten talojen näköalat sekä vähentävän alueen monipuolisuutta. Toisaalta halutaan varmistaa alueen rakennuskannan monipuolisuus ja mahdollisuus esimerkiksi vuokratrakentamiselle. Säätelyllä halutaan hallita myös markkinavoimia: *”Pispalasta ei saa muodostua porvarienuoston statussymbolialuetta eikä ahnehtijoiden keidasta”*.

3.4 Kasvimaat ja viheralueet

Kasvimaat ovat pispalalaisille tärkeä alue, ja ainakin se herättää voimakkaita mielipiteitä. 72,3 prosenttia vastasi väitteeseen *”Tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan”* täysin tai melko samaa mieltä (KUVIO 12). 50,9 % on valmis rajaamaan aluetta ja muuttamaan osan puistoksi. Kasvimaata ei haluta laajentaa nykyisestä eikä ottaa kokonaan virkistysalueeksi. Tämä näkemystä puoltavat muutkin indikaattorit: vain 13,6 prosenttia haluaa laajentaa kasvimaita nykyisestä, 14,8 % muuttaa kokonaan virkistysalueeksi ja 8,8 % ottaa suuren osa kasvima-alueesta pientalo- ja palvelurakentamiseen. Vastajat kuvailevat kasvima-alueita henkireiäksi ja luonnonsuojelullisesti tärkeiksi: *”Ryytimaat ovat ainutlaatuinen mahdollisuus nykyaikaiselle säilyttää kosketus luonnolliseen ruohonjuuritasoon”, ”On ilo katsella kasvimailla tonkivia ihmisiä.”* Kasvimaat koetaan kuuluvaksi osana Tahmelan ja Pispalan vanhanaikaiseen maisemaan.

Myös muut viheralueet koetaan tärkeiksi: väitteeseen *”Viher- ja virkistysalueet tulee säilyttää eikä niille saa rakentaa”* vastasi täysin tai melko samaa mieltä 86,2 prosenttia vastajista. 67,5 % olisi valmis kehittämään viher- ja virkistysalueita toiminnallisempaan suuntaan.

KUVIO 12. Kasvima-alueita koskevat väittämät.

Myönteisyydestä huolimatta kasvimaat koetaan kuitenkin sekavan näköiseksi, jopa siivottomiksi. Tämä tulee selväsi ilmi avovastauksissa sekä kysyttäessä erikseen kasvimaan ja Pyhäjärven rannan kehitystarpeista, sillä siisteystason nosto sai eniten mainintoja (**KUVIO 13**). Alueen kehitystarvetta osoittaa sekin, että vähiten valintoja sai vaihtoehto "Alue säilytetään nykyisellään". Kasvimaan koettu epäsiisteys on kolmenlaista: näkyvyyttä estävää, hoitamattomuutta ja sosiaalista. Hoitamattomuudella tarkoitetaan, että ryytimaat nähdään sekavannäköiseksi, ei-puistomaiseksi. Toisaalta alueella on puita ja pensaita, jotka estävät yleisen näkyvyyden. Sosiaalisella epäsiisteysdellä viitataan alueen käyttäjiin: "Kesäisin rannan tuntumassa on usein todella epäsiistiä ja meluisaa porukkaa."

Viheralueiden säilyttämistä puoltavat eniten vuokralaiset ja alle 18–34-vuotiaat (ks. myös liitteen kuvio 21) ja vastustavat yli 55-vuotiaat, miehet sekä asunnon, talon tai tontin omistajat. Vastaa-jaryhmien asennoituminen viheralueisiin on samanlainen kuin rakentamisen vapaudenkin kohdalla. Erot vastaajaryhmien välillä ovat kuitenkin huomattavasti pienempiä. Erot eivät selitykään varsinaisesti taustamuuttujilla, sosioekonomisella tekijöillä, vaan kysymys on enemmän yksilöllisistä elämänasenteista ja -arvoista. Voidaan myös ajatella niin, että Pispalaan on muuttanut sellaisia vuokralaisia, joille vihreät arvot ovat erityisen tärkeitä.

KUVIO 13. Kasvima- ja Pyhäjärven ranta-alueelle tarvitaan seuraavia vaihtoehtoja (% vastaajista).

3.5 Liikenne, pysäköinti, palvelut ja matkailu

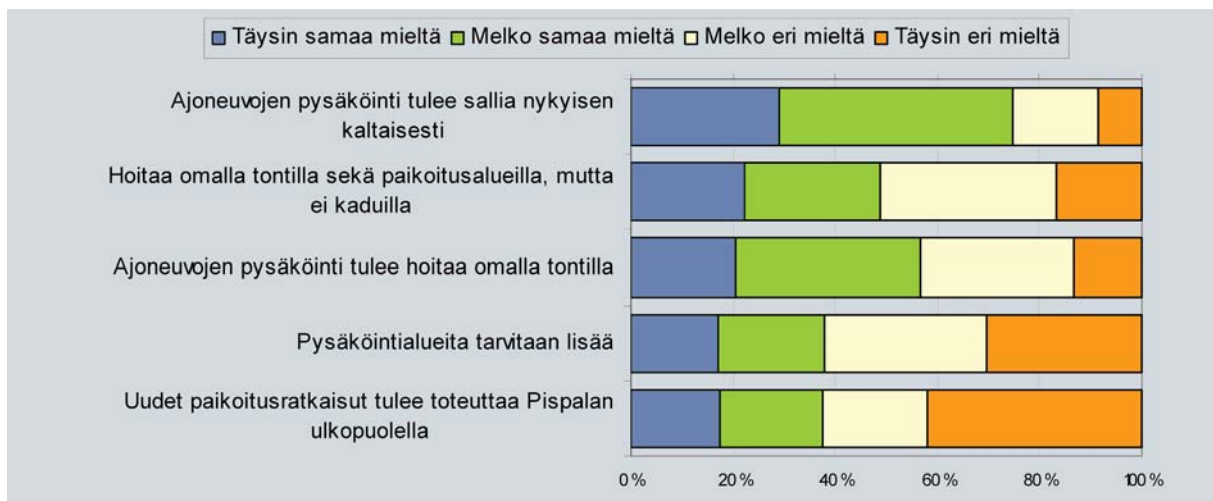
Valtaosa pispalalaisista haluaa kehittää alueen liikennettä sekä julkisen että kevyen liikenteen ehdoilla. Väitteeseen ”Liikennejärjestelyjä tulee kehittää kevyen liikenteen ehdoilla” vastasi 87,3 % täysin tai melko samaa mieltä. Julkisen liikenteen osalta vastaava prosenttiluku oli 74,4 % ja autoilun 21,1 %. Kun kysyttiin tarkemmin kevyen liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden parantamisesta, 43,4 % oli sitä mieltä, että sitä pitää kehittää lisäämällä kadusta erotettuja väyliä ja 24,2 % pihakatuja lisäämällä. 17,4 % oli sitä mieltä, että turvallisuutta ja sujuvuutta ei tarvitse parantaa.

Liikenteen kannalta alueen suurimpana ongelma on läpikulkuliikenne. Läpiajoliikenteen vähentämistä perusteltiin yleisellä turvallisuudella, lasten koulureitin turvaamisella, meluhaitoilla ja saasteilla. Läpiajoliikenteen hillitsemisen keinoissa ilmenee kuitenkin hajontaa. 26,4 prosenttia haluaa hillitä läpiajoliikennettä estämällä (esim. katkaisemalla katuja), 27,2 % rajoittamalla ja

21,9 % rakenteellisin keinoin (esim. hidasteet, kaivennukset). 18,2 % sallisi läpiajoneuvoliikenteen nykyisen kaltaisesti.

Pispalalaisista vastaajista 77,4 % omistaa auton. 32,0 % säilyttää autoa omassa pihassa ulkona, 24,7 prosenttia omassa pihassa autosuojassa, 12,8 % kadun varressa ja 5,1 % pysäköintialueella. Suurin osa, 67,9 %, vastaajista haluaa sallia pysäköinnin nykyisen kaltaisesti (KUVIO 14). 34,7 % olisi valmis rakentamaan pysäköintialueita lisää ja 29,7 % haluaisi toteuttaa uudet paikoitusratkaisut Pispalan ulkopuolella.

Pispalan palveluiden kehittäminen jakaa selvästi vastaajia (KUVIO 15). 45,0 % vastaajista haluaa Pispalaan uusia palvelualueita. Vastaajaryhmät eroavat merkittävästi iän suhteen: 69,2 % yli 55-vuotiaista haluaa Pispalaan uusia palvelualueita, kun alle 34-vuotiaista vain 32 % on samaa mieltä.

KUVIO 14. Liikennettä koskevat väitteet.

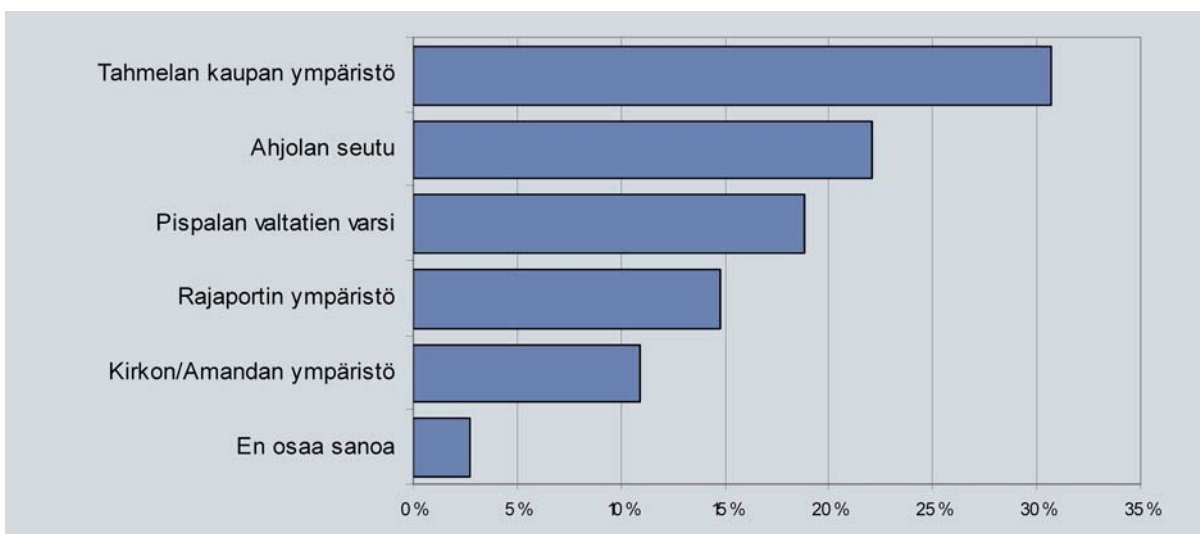
KUVIO 15. Palvelujen kehittämistä koskevat väitteet.

Eniten kannatusta palveluiden kehittämiskohteenä sai Tahmelan kaupan ympäristö, jota 30,7 prosentin mielestä kannattaisi kehittää palvelualueena (**KUVIO 16**). Tahmelan kaupan ympäristö on mieluisin kehittämiskohde tahmelalaisille ja yläpispalalaisille. Alapispalalaiset halusivat kehittää mieluiten Ahjolan seutua – tosin heidänkin vastauksissaan oli vain 2,8 prosenttiyksikön ero Ahjolan ja Tahmelan kaupan ympäristön kehittämisen välillä.

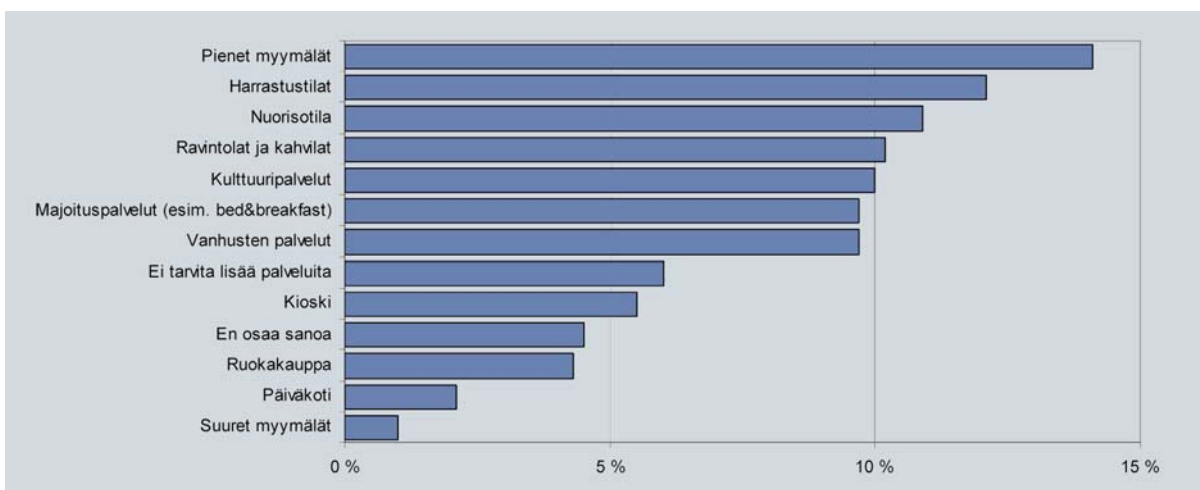
Palvelutoiveista eniten kannatusta sai pienet myymälät, joita kaipaa 14,1 % vastaajista (**KUVIO 17**). Yli 55-vuotiaiden toivotuin kehittämiskohde olivat vanhusten palvelut. Vähiten kannatusta kaikissa vastaajaryhmissä sai suuret myymälät. Pispalan tunnelma ja yhdyskuntarakenne halutaan säilyttää entisellään.

Pispalan matkailua halutaan kehittää maltillisesti (**KUVIO 18**). Maltillisuuteen yhtyi 88,9 prosenttia vastaajista. 38,3 prosenttia oli sitä mieltä, että Pispalaan ei tarvita lisää turisteja, 18,1 % haluaisi kehittää matkailua voimakkaasti ja 12,7 % ei lainkaan. Matkailuun liittyvät kysymykset eivät eroa vastaajaryhmittäin. 62,2 % vastaajista ilmoitti, että turistibussiliikenteestä ei ole ollut haittaa. Eniten turistibussiliikenteestä koetaan olevan haittaa Pispalanharjulla, jonka mainitsi erikseen merkittävä osa vastaajista.

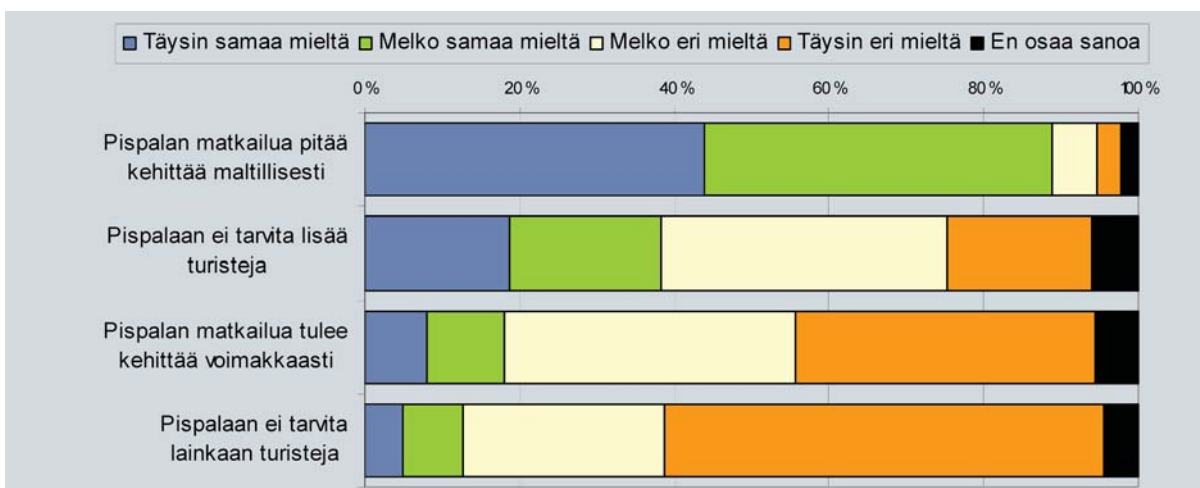
Alueen toiminnallisuutta (mm. palveluja, pysäköintialueita, puistojen toiminnallisuutta) halutaan kehittää erityisesti yli 55-vuotiaat (ks. liitteen kuvio 22). Vanhemmat ihmiset haluavat saada palvelunsa läheltä. Myös lapsiperheet suhtautuvat myönteisesti alueen toiminnalliseen kehittämiseen. Lapsiperheet hyödyntävät lähialueen palveluja keskimääräistä enemmän.

KUVIO 16. Mitä alueita kannattaa kehittää palvelualueina.

KUVIO 17. Pispalaan tarvitaan seuraavia palveluita.

KUVIO 18. Matkailua koskevat väitteet.

4 PISPALA KEHITYSKUVAT

4.1 Pispalan keskimääräinen kehityskuva

Vastausten ja erilaisten muuttujien perusteella voidaan hahmotella keskimääräistä kehityskuvaa tai -polkua, joka saa asukailta eniten kannatusta. Liitteen 3 taulukossa 4 on myös jaoteltu näkemyksiä sen mukaan, ovatko ne nykyistä säilyttäviä, nykyistä maltillisesti kehittäviä vai nykyistä voimakkaasti uudistavia.

Keskimääräisen kehityskuvan mukaisesti Pispalan rakentamisen säätelyä lisätään kohtuullisesti. Rakennusoikeuksien määräyksessä otetaan kuitenkin huomioon rakentamista koskeva konteksti. Rakennuksia koskevat suojelumerkinnot laaditaan inventoinnin pohjalta ottaen huomioon myös tontin ja rakennuskannan käyttömahdollisuudet. Pispalalaiset ovat valmiita siihen, että kaikilla tonteilla ei ole täysin samaa tonttitehokkuutta. Rakennusten suojelu saa jonkin verran vähentää rakennusoikeuden määrää.

Viheralueet säilytetään nykyisellään. Viheralueiden säilyttämiseen suhtaudutaan kaikkein suojelevimmin ja konservatiivisimmin – muita osa-alueita ollaan huomattavasti valmiimpia kehittämään ja uudistamaan. Pieni osa viheralueista voidaan kuitenkin kehittää toiminnallisempaan suuntaan. Myös kasvima-alue säilytetään nykyisessä laajuudessaan. Kurpitsatalon toimintaa kehitetään ja koko alueen siisteystasoa nostetaan. Rannan suuntainen reitti täydennetään Hyhkystä Varalaan. Pyhäjärven uimarannalle rakennetaan pukukopit.

Uusia palvelualueita Pispalaan ei tarvita, mutta koko alueen palvelutasoa kohotetaan kehittämällä Tahmelan kaupan ympäristöä ja keskittämällä uudet palvelut sinne. Pispalan nykyinen yleiskuva ja yhdyskuntarakenne säilytetään entisellään. Alueen pieniä myymälöitä lisätään ja kehitetään. Pispalaan rakennetaan myös pieni kahvila. Lisäksi alueelle tuodaan pankkiautomaatti. Matkailua kehitetään maltillisesti. Turistibussiliikennettä rajoitetaan erityisesti Pispalanharjulla.

Liikennettä kehitetään kevyen ja julkisen liikenteen ehdoilla. Alueen läpiajoliikennettä hillitään rakenteellisin keinoin: hidasteilla ja kavennuksilla. Ajoneuvojen pysäköinti sallitaan nykyisen kaltaisesti, pysäköintialueita ei rakenneta lisää. Lähijunan tulemiseen varaudutaan ja se ennakoidaan kaavassa.

4.2 Vaihtoehtoiset kehityskuvat

Kysymyslomakkeen keskeiset kysymykset voidaan tiivistää kolmeen ulottuvuuteen tai indikaattoriin: rakentamisen säätelyyn, viheralueiden säilyttämiseen ja alueen toiminnalliseen kehittämiseen². Rakentamisen säätely kuvastaa suhtautumista rakennusten suojeluun ja rakennusoikeuksiin, viheralueiden säilyttäminen suhtautumista kasvimaihin ja viheralueisiin sekä alueen toiminnallinen kehittäminen suhtautumista uusien palvelualueiden ja pysäköintialueiden rakentamiseen sekä viheralueiden kehittämiseen toiminnallisempaan suuntaan. Näiden ulottuvuuksien pohjalta vastaajat voidaan ryhmitellä viiteen ryhmään (ks. **TAULUKKO 3**)³.

Ensimmäisen ryhmä vastustaa rakentamisen säätelyä, halua säilyttää viheralueet nykyisellään ja kehittää aluetta toiminnallisempaan suuntaan. Heille on tärkeää rakentamisen itsemääräämisoikeus, mutta he suhtautuvat myönteisesti ympäristön ekologisiin arvoihin ja haluavat kehittää alueen palveluja. Tässä ryhmässä on eniten yli 55-vuotiaita. Tähän ryhmään kuuluu n. 16 pro-

senttia vastaajista. Toinen ryhmä puolustaa myös rakentamisen vapautta ja haluaa kehittää alueen toiminnallisuutta, mutta ei halua säilyttää viheralueita nykyisellään. Toiseen ryhmään kuuluu n. 17 prosenttia vastaajista. Tässä ryhmässä on eniten lapsiperheitä. Kolmas ryhmä puolustaa rakentamisen vapautta, ei halua säilyttää viheralueita nykyisellään eikä kehittää alueen toiminnallisuutta. Kolmannessa ryhmässä on eniten miehiä ja 35–44-vuotiaita. Kolmanteen ryhmään kuuluu n. 10 prosenttia vastaajista.

Neljäs ryhmä tukee rakentamisen säätelyä ja viheralueiden säilyttämistä mutta ei puolla alueen toiminnallista kehittämistä. Tässä ryhmässä on n. 28 prosenttia vastaajista. Viides ryhmä eroaa neljännessä ryhmästä ainoastaan sen suhteen, että he haluavat kehittää alueen toiminnallisuutta. Viidennen ryhmän vastaajat ovatkin selvästi vanhempia kuin neljännessä ryhmän vastaajat. Myös viidenteen ryhmään kuuluu n. 28 prosenttia vastaajista.

TAULUKKO 3. Vastaajien ryhmittely rakentamisen säätelyn, viheralueiden säilyttämisen nykyisellään ja alueen toiminnallisen kehittämisen suhteen.

	Rakentamista säädelään tiukasti	Viheralueet säilytetään nykyisellään	Alueen toiminnallisuutta kehitetään	Osuus vastaajista
Ryhmä 1	Ei	Kyllä	Kyllä	n. 16 %
Ryhmä 2	Ei	Ei	Kyllä	n. 17 %
Ryhmä 3	Ei	Ei	Ei	n. 10 %
Ryhmä 4	Kyllä	Kyllä	Ei	n. 28 %
Ryhmä 5	Kyllä	Kyllä	Kyllä	n. 28 %

² Ulottuvuudet on luotu summamuuttujiksi faktorianalyysin avulla (ks. tarkemmin liite 1).

³ Ryhmittelyssä on hyödynnetty klusterianalyysia (ks. tarkemmin liite 1).

5 PÄÄTELMÄT – ”Prosessinäkökulma” kehityskuvien muotoutumiseen

Vaikka olemmekin hahmotelleet Pispalalle ”keskimääräisen kehityskuvan” luvussa 4.1, voidaan kyseenalaistaa, missä määrin Pispalalle on mahdollista saati perusteltua sellainen luoda. Teknisesti keskimääräisen kehityskuvan muodostaminen on toki mahdollista, kuten tutkimuksen tarpeisiin kerätty aineisto osoittaa⁴.

On kuitenkin todennäköistä, että pispalalaisien muodostamat ja vaalimat kehityskuvat sekä asenteet ovat vain osin staattisia ja huomattavalta osin dynaamisia, alttiita erilaisille muutoksille sekä suunnitteluun vaikuttavissa seikoissa että asukkaiden omissa olosuhteissa. Tätä kehitysnäkemyksen dynaamista, muutoksille altista osaa voidaan kutsua erilaisia virtauksia korostavaksi prosessinäkökulmaksi kehityskuviin. Eräs merkittävimmistä aineistosta nousevista prosessiluonteisista seikoista liittyy omistamiseen. On mahdollista olettaa, että monella Pispalan asukkaalla on elinikäisen asumis- ja muuttohistoriansa aikana monta erilaista kiinnittymistä juuri Pispalaan. Tämä perustuu Pispalan asemaan erityisen tavoitemuuton kohteena – kohteena, jonka keskeisinä attraktoreina tai vetovoimatekijöinä ovat alueen itsensä ominaisuudet. Seuraavassa esittämämme erilaisten Pispala-kiinnekohtien mallia valaistaan hypoteettisen esimerkin avulla:

Henkilö muuttaa ensimmäisen kerran Pispalaan vuokratuaan vanhasta pispalalaisalosta pienen asunnon. Muuttoa seuraavina vuosina henkilön elämäntilanteet muuttuvat. Hän vaihtaa ammattia ja hänen varallisuustasonsa kohenee. Hän muuttaa ensin suurempaan vuokra-asuntoon Pispalassa. Aika kuluu ja tarkastelemamme henkilö muuttaa muutamaksi vuodeksi työnsä vuoksi ensin ulkomaille ja sitten pääkaupunkiseudulle. Sieltä käsin hän alkaa, paluumuutto Tampereelle mielessään, etsiä sopivaa myyntiin tulevaa pispalalaiskohdetta. Kymmenen vuoden kuluttua ensimmäisestä asettumisestaan Pispalaan hänestä on tullut talonmestaja. Alkaa kuumeinen peruskunnostus. Nälkä kasvaa syödessä, minkä lisäksi laajenevan perheen tarpeet suuntaavat ajatukset rakennusalan kasvattamiseen.

On ilmeistä, että se, missä elämänkulkunsa vaiheessa esimerkin henkilö vastaa käsiinsä osuneeseen kyselyyn Pispalan suunnittelun suuntaviivoista, vaikuttaa oleellisesti siihen, millaisia kantoja esitettyihin näkemyksiin ja väittämiin hän ottaa.

Myös tähän tutkimukseen vastanneiden keskuudessa on mitä ilmeisimmin paljon sellaisia henkilöitä, joiden tällä hetkellä edustamansa ”pispalalaisuus” ja sen mukainen vastaajapositio ei ole staattinen, vastaajien ainoa elinaikanaan kantama ”pispalalaisrooli”. Pispala on haluttu muuttokohde ja korkean profiilin kaupunginosana merkittävä alusta kulttuuriselle identifioitumiselle. Tällainen identifioituminen on kuitenkin vain rajoittavasti tekijä, joka ohjaa yksilöiden perhekohtaisia ja esimerkiksi taloudellisiin päätöksiin heijastuvia valintoja. Jos tällainen ”kulttuuriohjaus” ohittaisi muut päätöksenteon parametrit, ei keskustelua Pispalaan sopimattomasta rakentamisesta tarvitsisi käydä.

Omistamisen ohella samanlainen virtaus tulee voimakkaasti esiin myös esimerkiksi osallistumisen suhteen. Halukkuus osallistua kunnan ja asuinalueen kehittämiseen, usko osallistumisen vaikutusmahdollisuuksiin ja tietämys vaikuttamiskeinoista vaihtelee erilaisissa elämäntilanteissa. Luottamus päätöksentekijöihin, tietoresurssit ja yleinen kiinnostuneisuus vaihtelevat erityisesti iän suhteen.

Prosessinäkökulma tekee aineiston kiinnostavaksi – yllä mainittuine rajoitteineenkin. Monien muiden tekijöiden ohella sen epäyhätenäisyyden voidaan sanoa auttavan paikantamaan niitä asenteita Pispalan muutoksiin, jotka ovat ominaisia eri elämänvaiheessa oleville pispalalaisille – asenteita, jotka yksilötasolla muuttuvat mutta jotka aggregaattitasolla, siis koko pispalalaisen yhteisön tasolla, ikään kuin uusiutuvat asukkaiden elämän virratessa läpi niiden elinympäristöjen ja asumismuotojen, joita Pispala tarjoaa. Tämä on omiaan vahvistamaan tässä tutkimuksessa esitettyä väittämää siitä, että Pispalan erityisyydessä on mukana ainutlaatuisuutta ja vanhanaikaisuutta.

⁴Tällöin joudutaan kuitenkin myös huomioimaan ne aineistoon ja sen analysoitavuuteen kohdistuvat rajoitukset, joita on tarkasteltu lähemmin liitteessä 2.

Ihmiset sekä vaihtuvat että muuttuvat, ja näiden prosessien myötä Pispalaan kiinnitettävät merkitykset limittyvät. Merkitysten dynaaminen muokattavuus elämäntilanteiden vaihdellessa puolestaan auttaa uusintamaan Pispalaa juuri Pispalana, sekä henkilökohtaisella että kokonaisen yhteisön tasolla. Tämä henkilökohtaisuuden ja yhteisöllisyyden yhdistelmä on erottamaton osa myös sitä kamppailua, jota Pispalan muutoksista ja uudistamisen suuntaviivoista käydään.

Merkittävä tekijä Pispalan asemakaavaan uudistamisessa ja siihen liittyvässä keskustelussa on myös ainutlaatuisuuden ja itsellisyyden eetos. Usein asuinalueiden suunnitteluun liittyvien ristiriitojen taustalla voi olla niin sanottu itsellisyyden eetos. Sillä tarkoitetaan, että asukkaiden omat ponnistelut ja itsenäinen toiminta ovat edeltäneet julkista, kunnallista tai valtiollista kehittämistä, mikä vaikuttaa asukkaiden kokemukseen tilasta ja asennoitumiseen ”muita kehittäjiä” kohtaan. Pispalakin on alun perin rakentunut ilman säätelyä. Itsellisyyden lisäksi pispalaisten asenteisiin ja kokemuksiin vaikuttaa korostetusti asuinalueen koettu ainutlaatuisuus. Pispalan maisemat, korkeuserot, luonnonläheisyys, keskustan läheisyys, menneisyys ja osittain nykyisyyskin työläiskaupunginosana sekä rakennuskanta muodostavat kokonaisuuden, jonka nähdään olevan ainutlaatuinen jopa koko maailman mittakaavassa. Pispala nähdään myös merkittävänä koko kaupungin vetovoiman ja imagon rakentajana. Väitämme, että ilman kuvaavamme prosessinäkökulman, ainutlaatuisuuden ja itsellisyyden yhdistelmän ja niiden taustojen ymmärtämistä ei ole mahdollista ymmärtää Pispalaan liittyvien asenteiden ja suunnittelukamppailujen taustoja.

Liite 1: Raportin tilastolliset menetelmät

Aineiston analyysissä käytettiin hyväksi ristiintaulukoinnin khiin neliö -testiä, varianssianalyysiä, faktorianalyysiä ja klusterianalyysiä.

Varianssianalyysin ja ristiintaulukoinnin khiin neliö –testin avulla on voitu arvioida tarkemmin, poikkeavatko eri vastaajaryhmien vastaukset taustamuuttujien ryhmissä toisistaan tilastollisesti merkittävästi eivätkä mahdolliset erot ole syntyneet sattuman vaikutuksesta. Khiin neliön ja varianssianalyysin testeissä on käytetty 5 %:n merkitsevyystasoa. Taustamuuttujina on käytetty sukupuolta, ikää, koulutusta, perheen kokoa ja asunnon omistussuhdetta. Lisäksi taustamuuttujina on käytetty kysymystä, onko vastaajalla tarvetta rakentamiseen tai korjaamiseen. Tekstissä vastausten vaihtelua taustamuuttujittain on tuotu esiin tarkoituksenmukaisissa tapauksissa.

Faktorianalyysin avulla laajaa muuttuja-aineistoa on voitu tiivistää ulottuvuuksiin, joissa on mukana muuttujat, jotka kertovat samasta asiasta. Faktorianalyysi auttaa yleistämään ja abstrahoimaan tuloksia, mistä yleisemmästä ilmiöstä muuttujat ja niiden lataukset kertovat. Faktorianalyysin tulosten perusteella on luotu kolme summamuuttujaa: rakentamisen vapaus, viheralueiden säilyttäminen ja alueen toiminnallinen kehittäminen. Faktorianalyysin (pääkomponenttianalyysin) varimax-rotatoitu tulos on esitetty liitteen 3 taulukossa 3. Summamuuttujien käyttö pienentää satunnaisvaihtelujen ja vastaamisen virheiden vaikutusta ja parantaa analyysin reliabilitteettia. Summamuuttujien avulla aineistoa voidaan käsitellä tiiviimmin ja luotettavammin.

Klusterianalyysia (K-means-menetelmä) on käytetty raportissa erilaisten kehityskuvien määrittelyssä. Klusterianalyysin avulla aineistoa pyritään jakamaan ryhmiksi eli klustereiksi. Klusteri- eli ryhmittelyanalyysi on tilastollinen menetelmä, jonka tarkoituksena on annetuilla muuttujilla muodostaa käsiteltävistä tapauksista ominaisuuksiltaan mahdollisimman yhtenäisiä ja samalla toisistaan mahdollisimman selvästi poikkeavia ryhmiä. Yhteen ryhmään kuuluvat vastaajat ovat keskenään mahdollisimman samankaltaiset, ja ryhmät taas poikkeavat toisistaan mahdollisimman paljon. Ryhmittelemällä vastaajia klustereihin voidaan tuoda selkeämmin esiin aineiston vaihtelua ja heterogeenisuutta.

Liite 2: Havainnot ”aineiston ekologiasta”

Kyselyn vastausprosentin alhaisuuteen on useita syitä. Kyselomakkeet jaettiin paikallislehti Pispalalaisen välissä; henkilökohtaisesti postiosoitteella suunnattuihin kyselyihin vastataan huomattavasti herkemmin. Joulukuussa jaettuun kyselyyn vastaaminen saattoi monelta unohtua joulukiireiden keskellä. Kysymyslomakkeessa oli myös suhteellisen paljon kysymyksiä. Lisäksi osa kysymyksistä oli hyvin spesifejä, jotka koskettivat vain pientä vastaajaryhmää.

Vuonna 2004 Pispalan asukkaiden mielipiteitä kulttuuriympäristöohjelmasta kartoitettiin myös kyselylomakkeella. Lomake jaettiin kaikkiin talouksiin Pispalalainen-lehden (painos 3400 kpl) välissä. Vastauksia palautettiin 37. Vuoden 2004 kyselyyn verrattuna tämän raportin vastausprosenttia voidaan siten pitää melko hyvänä.

Myös asukaskyselyn tiedonhankintaprosessi oli joiltakin osin sangen epätyypillinen. Survey-muotoinen tiedonhankinta on lähtökohtaisesti tärkeä pohjustaa erilaisilla teoria- tai kokemusperäisillä olettamuksilla joiden toteutumisen astetta lomakkeen eri muotoihin asetetuilla kysymyksillä testataan. Näin ollen erityisesti tieteellisessä tutkimuksessa käytettäviltä lomakkeilta edellytetään huomattavaa sisäistä johdonmukaisuutta, joka luonnollisesti palautuu edellä mainittuihin olettamuksiin.

Survey-tutkimukseen sovellettavat metodisäännöt lähtevät toisaalta oletuksesta, että kyseessä on otantatutkimus, jolloin otannan onnistuneisuus ja sitä kautta otoksen ”laatu” pitkälti sanelee sen, kuinka hyvin peruspopulaation oleelliset ominaisuudet katsotaan voitavan tavoittaa myös tehdyllä otannalla. Erilaiset aineiston ominaisuuksiin ja lopulta tehtyjen analyysien ja päätelmien luotettavuuteen liittyvät tunnusluvut muuttuvat ongelmallisemmiksi, kun otantatutkimuksen sijasta tulee tietyn tarkasteltavan alueen koko populaatio – josta puolestaan vain osa vastaa tehtyyn kyselyyn.

Näistä lähtökohdista on perusteltua esittää, ettei nyt tarkasteltava aineisto ole survey-aineisto ja ettei sen ominaisuuksien arviointiin ole mielekasta käyttää survey-tutkimuksen arviointiin sovellettavia kriteereitä. Tarkastelu-kohteena on ollut rajatun kohdealueen asukkaat, joille on esitetty erilaisista näkökulmista johdettuja kysymyksiä. Tämä ei suinkaan vähennä saatujen tulosten informaatioarvoa tehtäessä Pispalan asemakaavoitusta tukevia valintoja. Sen sijaan on mahdollista, että Pispalan kehittämistä koskevat erilaiset jännitteet (ja jopa asenteet) on tavallaan sisällytetty kyselyn omaan rakenteeseen.

Tämä on mitä suurimmassa määrin seurausta lomakkeen moniaineksisuudesta. Vaikka kysymysten valikoitumista koordinoitiinkin, heijastuu kysyjätoimien ja näiden edustamien tavoitteiden moninaisuus väistämättä lopulliseen kyselyyn. Erityisen ongelmallisena ”lomakevastaamisen psykologian” kannalta on se, että niissä on viitteitä eri suuntiin painottuvista asenteista kysyttäessä hyvistä, toivottavista tai muutoin arvolatautuneista tavoista kehittää kaupunginosaa. Juuri tässä kohdin näyttäytyy käytetyn lomakkeen

ei-surveyluonne erityisen ongelmallisena. Lomakkeen kysymysten henkimi- en maailmankuvien välille ei muodostu erityisen luonnollista punaista lan- kaa. Tällaisen temaattisen epäselvyyden edessä potentiaalisen vastaajan on poikkeuksellisen helppo tehdä valinta olla vastaamatta.

Onko tämä sitten ongelma kyselyn tuottaman tiedon kannalta? Ehkä tämä moniaineisuus toimii vastauksensa antaneiden kohdalla juuri toisinpäin. Ehkä se tuottaa tietoa erilaisilta vastaajaryhmiltä, sellaisilta, jotka tuntevat jonkin tai joidenkin lomakkeen kohtien osuvan omiin näkemyksiin erityisen hyvin ja jotka tulevat samalla vastanneiksi myös muihin kysymyskohtiin – to- sin ehkä hieman pienemmällä ahkeruudella ja/tai paneutumisella. Mikä- li näin on, on lomake voinut toimia myös hyvänä suunnittelun mahdollisia ristiriitoja demonstroivana ja siten jopa osallistamista tukevana välineenä. Juuri tällaisen lomakkeen tapauksessa voisi olla erityisen hyödyllistä tarkas- tella, onko vastaajia mahdollista ryhmitellä sen perusteella, mihin kysymyk- siin ja kysymysryppäisiin nämä ovat ottaneet erityisen voimakkaita kanto- ja ja mitkä kysymykset ovat helpommin jääneet joko täysin vastauksetta tai saaneet systemaattisesti neutraaleja kantoja.

Tällaisen metatasoisemman tarkastelun tekisi kiinnostavaksi juuri se, ettei kyselyn taustalla ole otantapohjaiselle surveylle luonteenomaista hypoteesi/ oletamusapparaattia, vaan että lomakkeella pikemminkin koostetaan nä- kemyksiä (ellei suorastaan ”tarinoita”) Pispalan tulevasta kehityksestä. Siten se maailmankuvien moninaisuus, joka näkyy Pispalassa itsessään, saattaa olla mahdollista saada toistumaan myös ei-hypoteettisen lomaketutkimuk- sen tuloksissa. Itsestään selvää tämä ei tietenkään ole, mutta tieteellisen tut- kimuksen edellyttämän mielenlaadun kannalta se tarjoaa kiinnostavan op- tion tulosten hyödyntämiseen – minkä lisäksi tällainen näkökulma Pispalan toivottavaan kehitykseen palvelisi mitä ilmeisimmin alueen tulevaan kaavoit- tukseen valmistautumista.

Koska kyselyn tulokset eivät muodosta survey-aineistoa, edellyttää myös eri- näisten, aineiston ominaisuuksien tilastollisen hallinnan oletuksille raken- nettujen menetelmien hyödyntäminen harkintaa. Aineiston analyysissä on sovellettu faktori- ja klusterianalyysijä, jotka puolustavatkin paikkaansa ai- neiston tyypittelyn ja ryhmittelyn välineinä.

Lisäksi olisi mahdollista tarkastella esimerkiksi eriytettyjen vastaajaryhmi- en edustamia näkemyksiä vaikkapa guttman-skaalauksen sovelluksin, joil- la voidaan tarkastella yhtäältä sitä, kuinka johdonmukaisia eri ryhmät ovat esittämiensä näkemysten suhteen ja toisaalta sitä, millaisten näkemysten osalta eri ryhmät ovat erityisen johdonmukaisia. Tällaiset aineistossa piile- vät seikat eivät näy automaattisesti, mutta voivat kirkastaa näkemystä Pisp- alan tulevaan suunnitteluun ja kehittämiseen vaikuttavista mielenmaisemista. Tällainen skaalausharjoitus kuitenkin laajentaa alkuperäistä tehtävänan- toa, joten sellaisen toteuttaminen voitaneen jättää ratkaistavaksi aineiston jatko- hyödyntämistä koskevissa keskusteluissa.

Liite 3: Muut taulukot ja kuvat

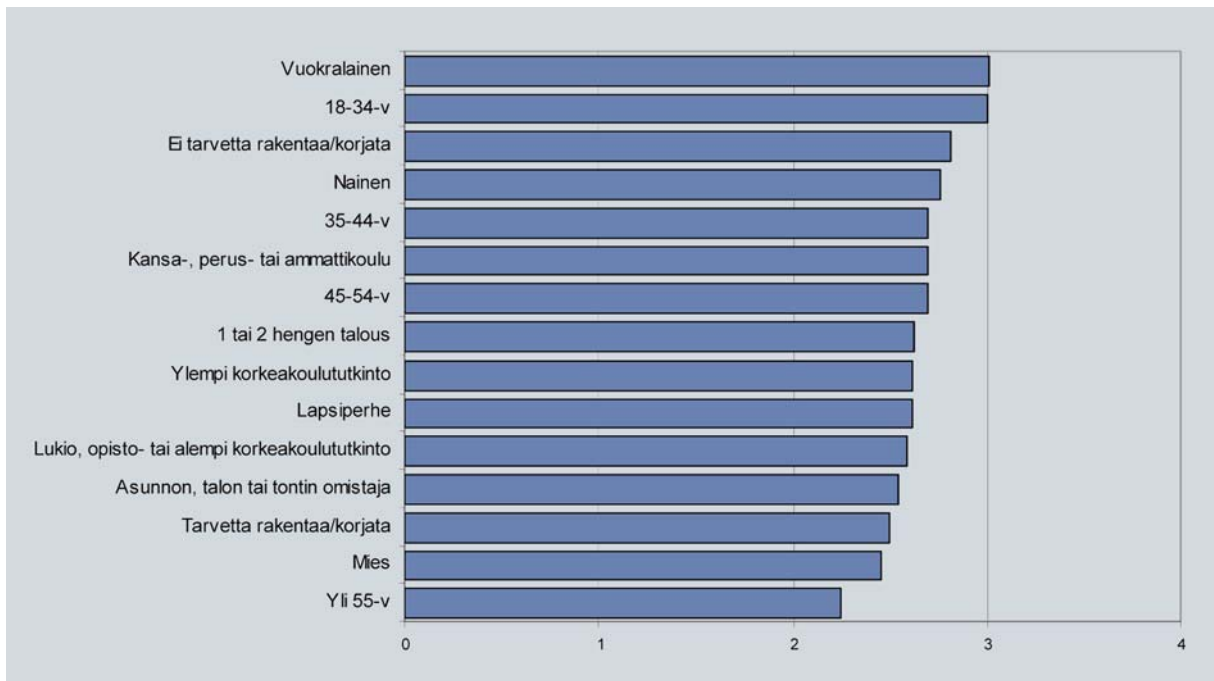
TAULUKKO 4. Faktorianalyysi.

Rotated Component Matrix^a

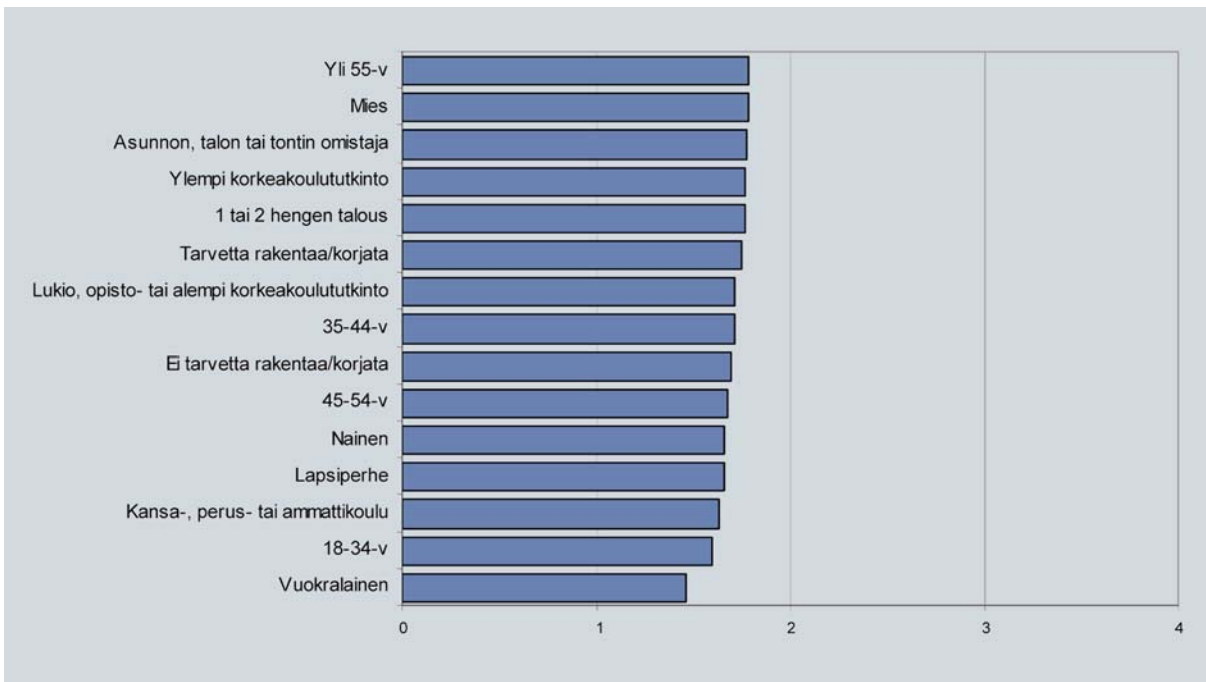
	Component		
	1	2	3
Rakennuksia tulisi suojella vain omistajan suostumuksella	,810		
Voidaan rajata pienemmäksi ja muuttaa osan puistoksi		,779	
Viher- ja virkistysalueita tulee kehittää toiminnalliseen suuntaan			,654
Pysäköintialueita tarvitaan lisää	,307		,608
Pispalaan ei tarvita lisää turisteja			-,649
Uusille palvelualueille on tehtävä kaavassa varauksia			,738
Liikennejärjestelyjä tulee kehittää autoilun ehdoilla	,479		
Rakennusoikeutta ei saa vähentää	,830		
Viher- ja virkistysalueet tulee säilyttää eikä niille saa rakentaa		-,762	
Rakentamista tulee säädellä tiukasti	-,852		
Tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan kasvimaakäytössä	-,328	-,817	

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

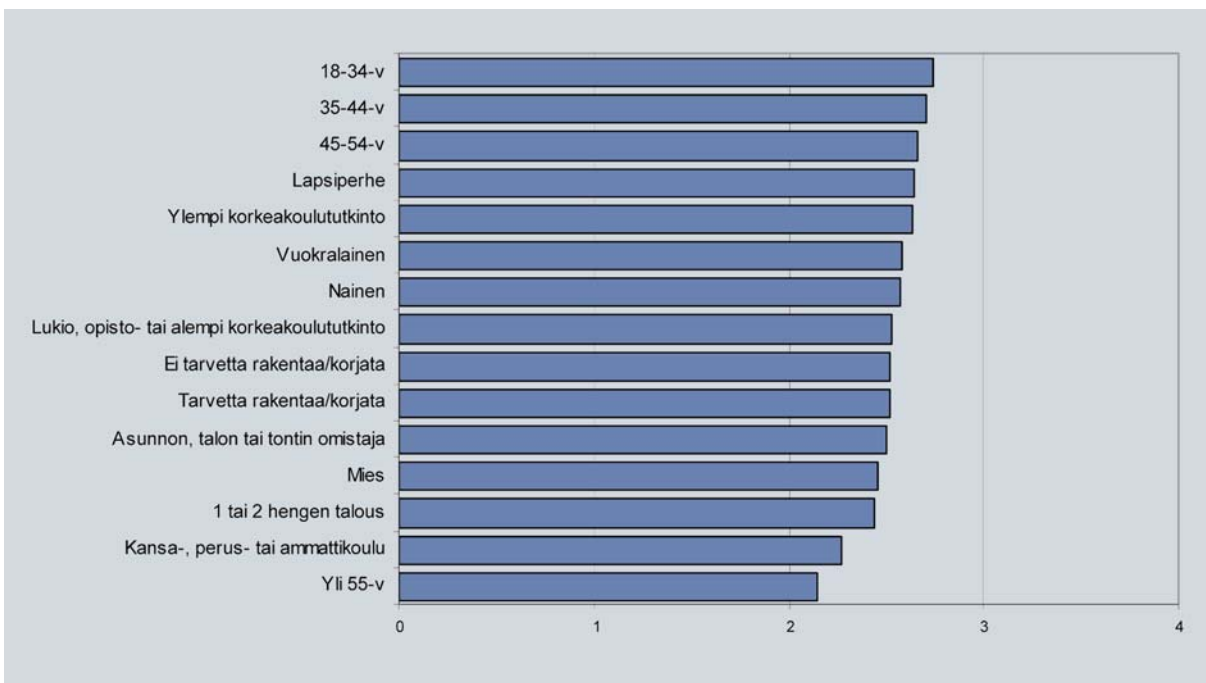
a. Rotation converged in 4 iterations.

KUVIO 19. Rakentamisen vapaus –summamuuuttujan keskiarvot vastaajaryhmittäin. Summamuuuttuja luotiin kysymyksistä: ”Rakennuksia tulisi suojella vain omistajan suostumuksella”, ”Rakennusoikeutta ei saa vähentää” ja ”Rakentamista tulee säädellä tiukasti” (tämä vastaus käännettiin toisinpäin eli samansuuntaiseksi muiden kysymysten kanssa).

KUVIO 20. Viheralueiden säilyttäminen -summamuuttujan keskiarvot vastaajaryhmittäin. Summamuuttuja luotiin kysymyksistä: "Kasvimaat tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan kasvimaakäytössä" ja "Viher- ja virkistysalueet tulee säilyttää eikä niille saa rakentaa".

KUVIO 21. Alueen toiminnallinen kehittäminen -summamuuttujan keskiarvot vastaajaryhmittäin. Summamuuttuja luotiin kysymyksistä: "Uusille palvelualueille on tehtävä kaavassa varauksia", "Pysäköintialueita tarvitaan lisää" ja "Viher- ja virkistysalueita tulee kehittää toiminnalliseen suuntaan".

TAULUKKO 5. Pispalan liikennevalot. Taulukossa on esitetty jokaisesta keskeisestä aihealueesta muuttuja, jotka on jaoteltu nykyistä säilyttävään, nykyistä maltillisesti kehittävään ja nykyistä voimakkaasti uudistavaan. Kullekin suunnalle on valittu sitä tarkoituksenmukaisesti kuvaava muuttuja. Suunnat on taulukossa väritetty sen mukaan, saako se eniten (vihreä), toiseksi eniten (keltainen) vai vähiten (punainen) kannatusta.

	NYKYISTÄ SÄILYTTÄVÄ	NYKYISTÄ MALTILLISESTI KEHITTÄVÄ	NYKYISTÄ VOIMAKKASTI UUDISTAVA
RAKENTAMISEN SÄÄTELY	Nykytilanne on hyvä	Säätelyä tulee lisätä mutta kohtuullisesti	Säätelyä ei tarvita
VIHERALUEET	Tulee säilyttää eikä niille saa rakentaa	Tulee kehittää toiminnalliseen suuntaan	Osalle voi harkita rakentamista
KASVIMAA	Kasvima-alue säilytetään nykyisellään	Reunoilta voi ottaa vähäisen osuuden pientalo- ja palvelurakentamiseen	Kasvima-aluetta laajennetaan
PALVELUT	Ei tarvita uusia palvelualueita	Uudet palvelut tulee rakentaa vain erit. hyvin saavutettaviin paikkoihin	Uusille palvelualueille on tehtävä kaavassa varauksia
TURISMI	Pispalaan ei tarvita lisää turisteja	Pispalan matkailua pitää kehittää maltillisesti	Matkailua tulee kehittää voimakkaasti
LÄPIAJOLIIKENNE	Sallitaan nykyisen kaltaisesti	Rajoitetaan tai hillitään rakenteellisin keinoin	Estetään (esim. katkaisemalla katuja)

Rengasta sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoita vastauksesi sille varattuun tilaan.

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli? 1.... Mies 2.... Nainen
2. Syntymävuosi? _____
3. Koulutus ? (valitse ylin koulutuksesi) 1.... Kansa- tai peruskoulu 4.... Opistotutkinto
2.... Ammattikoulu 5.... Alempi korkeakoulututkinto
3.... Lukio 6.... Ylempi korkeakoulututkinto
7.... Muu, mikä _____
4. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten elämäntilannettasi? 1.... Työssä 3.... Opiskelija 5.... Muu, mikä _____
2.... Työtön 4.... Eläkeläinen
5. Montako henkeä asuu taloudessasi? _____ 6. Autojen lukumäärä taloudessasi? _____

ASUMISESTA YLEISESTI

7. Arvioi yleisesti seuraavien asumisen tekijöiden tärkeyttä sinulle asteikolla 0-10 (0 vähiten tärkein, 10 tärkein)?

		En osaa sanoa
1 Asumisen kustannukset ovat kohtuulliset	_____	11
2 Asuminen on viihtyisää	_____	11
3 Asumisen pitäisi olla nykyistä yhteisöllisempää	_____	11
4 Asuminen on turvallista	_____	11
5 Asuminen on ekologista	_____	11
6 Asuminen on luonnonläheistä	_____	11
7 Asuminen on tiivistä	_____	11

ASUMINEN PISPALASSA/TAHMELESSA

8. 1.... Asunut Pispalassa/Tahmelessa vuodesta _____ 2.... En asu alueella

9. Asuinalueesi Pispalassa/Tahmelessa (ks. viereinen kartta)

- 1... I
2... II
3... III

10. Asuintalosi talotyyppi? 1... Omakotitalo 3... Pari- tai rivitalo
2... Kerrostalo 4.... Muu, mikä _____

11. Asunnon omistussuhde? 1.... Vuokralainen 2.... Asunnon/talon omistaja 3.... Tontin omistaja

OSALLISTUMINEN ASEMAKAAVAN UUDISTAMISEEN PISPALASSA/TAHMELESSA

12. Olen tietoinen, että Pispalan asemakaavaa ollaan uudistamassa? 1.... Kyllä 2.... En

13. Mikäli vastasit edelliseen ”kyllä”, mistä olet saanut tietoa (voit valita useamman vaihtoehdon)?

- 1.... Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 4.... Lehtikuulutuksesta
2.... Radiosta 5.... Tuttavilta/naapureilta
3.... Internetistä 6.... Muualta, mistä? _____

14. Olen osallistunut asemakaavan uudistamiseen seuraavien vaikutuskanavien kautta (voit valita useamman)?

1... KaOs-projektin teemaryhmä	5... Kaupunginosakonferenssit
2... Kiertokävelyt	6... Jättänyt kirjallisen mielipiteen
3... Antanut palautetta Paikkiksessa	7... Keskustellut henkilökohtaisesti kaavoittajan kanssa
4... Paikallisen asukas- tai muun yhdistyksen kautta	8... En ole osallistunut asemakaavan uudistamiseen

15. Miten haluaisit vaikuttaa Pispalan/Tahmelan asemakaavan uudistamiseen?

	<i>Mieluisa</i>					<i>Epämieluisa</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Yleisötilaisuudet.....	1	2	3	4	5		6
2 Osallistuminen työryhmiin/osallisryhmiin.....	1	2	3	4	5		6
3 Kirjallisen mielipiteen jättäminen.....	1	2	3	4	5		6
4 Henkilökohtainen keskustelu kaavoittajan kanssa.....	1	2	3	4	5		6
5 Osallistuminen internetin välityksellä.....	1	2	3	4	5		6
6 Osallistuminen yhdistystoimintaan.....	1	2	3	4	5		6
7 Muuten, miten? _____							

16. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Olen kiinnostunut Pispalan asemakaavan uudistamisesta.....	1	2	3	4	5
2 Olen halukas osallistumaan Pispalan asemakaavan uudistamisen suunnitteluun.....	1	2	3	4	5
3 Uskon, että Pispalan asemakaavan uudistamiseen voi vaikuttaa....	1	2	3	4	5
4 Tiedän, miten Pispalan asemakaavan uudistamiseen voi osallistua	1	2	3	4	5

PISPALAN/TAHMELAN ARVOT

17. Arvioi seuraavaa väittämää.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Pispala on arvokas kulttuuriympäristö.....	1	2	3	4	5

18. Mikä Pispalassa/Tahmelassa on sinulle tärkeää? Valitse 5 tärkeintä syytä.

1.... Harjumaasto	7.... Maisemat	13... Kapeat kadut ja portaat
2.... Vanhat arvokkaat rakennukset	8.... Luonnonläheisyys	14... Sosiaalinen ympäristö
3.... Rakentamisen tiiveys	9.... Keskustan läheisyys	15... Rannat
4.... Omaleimaisuus	10... Yhteisöllisyys	16... Taloudelliset arvot
5.... Historialliset kerrostumat	11... Ryytimaat	17... Muu mikä? _____
6.... Järvinäkymät	12... Rakennuskannan moninaisuus	

RAKENTAMINEN JA RAKENTAMISEN EHDOT PISPALASSA/TAHMELOSSA

19. Onko sinulla lähitulevaisuudessa tarvetta tehdä rakennusta tai tonttia koskevia toimenpiteitä?

a) Rakennuksen rakentaminen/purkaminen

- 1.... Rakennuksia sopiva määrä, ei tarvetta lisärakentamiselle
- 2.... On tarvetta jakaa tontti
- 3.... On tarvetta myydä talo/kiinteistö
- 4.... Asuinrakennuksen rakentaminen
- 5.... Autokatoksen/-tallin rakentaminen
- 6.... Rakennuksen purkaminen
- 7.... En osaa sanoa / Ei tarvetta

b) Olemassa olevan rakennuksen muutokset

- 1.... Asuinrakennuksen korjaaminen
- 2.... Asuinrakennuksen laajentaminen
- 3.... Asuinrakennuksen korottaminen
- 4.... Erillisen talousrakennuksen laajentaminen
- 5.... Vinttilojen käyttöönotto asuinkäyttöön
- 6.... Kellaritilojen käyttöönotto asuinkäyttöön
- 7.... Parvekkeen tai erkkerin rakentaminen
- 8.... Rakennuksen käyttötarkoituksen muutokset
- 9.... En osaa sanoa / Ei tarvetta

20. Rakennusoikeudet. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Rakennusoikeutta ei saa vähentää.....	1	2	3	4	5
2 Rakennusoikeutta pitää nostaa niille, joiden talo on nykyistä rakennusoikeutta suurempi.....	1	2	3	4	5
3 Rakennusoikeutta voi vähentää jonkin verran kaikilta tasapuolisesti.....	1	2	3	4	5
4 Rakennusoikeuden määräyksessä pitää huomioida tonttien maasto-olosuhteet, rakennuskanta ja suojelutavoitteet.....	1	2	3	4	5
5 Rakennuksen suojelu saa vähentää rakennusoikeuden määrää.....	1	2	3	5	5
6 Rakennusten suojelu tulee kompensoida lisärakennusoikeudella...	1	2	3	4	5

21. Täydennysrakentaminen tonteilla yleensä. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Nykyisille asuintonteille mahtuu hyvin uusia asuinrakennuksia....	1	2	3	4	5
2 Pispalan tonttien tiivistäminen lisärakentamisella ei ole hyväksi....	1	2	3	4	5

22. Rakennusten suojelu Pispalassa ja Tahmelassa. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Rakennuksia tulisi suojella vain omistajan suostumuksella.....	1	2	3	4	5
2 Rakennuksia tulisi suojella vain, jos suojelu kompensoidaan.....	1	2	3	4	5
3 Rakennuksia tulisi suojella inventoinnin luokitusten perusteella....	1	2	3	4	5
4 Suojelumerkinnot tulisi laatia inventoinnin pohjalta ottaen huomioon myös tontin ja rakennuskannan käyttömahdollisuudet	1	2	3	4	5

23. Onko sinulla kiinnostusta suojella kiinteistösi rakennuksia?

1.... Asuinrakennukset 2.... Piharakennukset 3.... Ei 4.... En osaa sanoa

24. Onko Pispalassa/Tahmelassa tarvetta?

1 Korjausrakentamisen neuvontapisteelle.....	1....Kyllä	2....Ei	3 En osaa sanoa
2 Suojeluhenkiselle elimelle, joka valvoisi alueen rakennushankkeita	1....Kyllä	2....Ei	3 En osaa sanoa

25. Rakentamisen säätely Pispalassa ja Tahmelassa? Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Säätelyä ei tarvita.....	1	2	3	4	5
2 Nykytilanne on hyvä	1	2	3	4	5
3 Säätelyä tulee lisätä, mutta kohtuullisesti	1	2	3	4	5
4 Rakentamista tulee säädellä tiukasti	1	2	3	4	5
5 Vain arvokkaimpiin kohteisiin kohdistuvia toimenpiteitä tulee säädellä.....	1	2	3	4	5
6 Säätelyä tarvitaan vain tietyillä alueilla.....	1	2	3	4	5

26. Jos vastasit, että säätelyä tarvitaan vain tietyillä alueilla, missä? _____

27. Millaisia uudisrakennusten tulisi olla Pispalassa/Tahmelassa?

1... Vanhan tyyllisiä	4... Tavallisia tyyppitaloja
2... Vapaamuotoista arkkitehtuuria	5... En osaa sanoa
3... Tasokasta uutta arkkitehtuuria miljöön ehdoilla	

RANTA- JA KASVIMAAT, VIHHER- JA VIRKISTYSALUEET PISPALASSA/TAHMELOSSA

28. Kasvima-alueen käyttö ja laajuus. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Tulee säilyttää nykyisessä laajuudessaan kasvimaakäytössä.....	1	2	3	4	5
2 Voidaan rajata pienemmäksi ja muuttaa osan puistoksi.....	1	2	3	4	5
3 Kasvima-alueetta tulee laajentaa nykyisestään	1	2	3	4	5
4 Kasvima-alueen voi muuttaa kokonaan virkistysalueeksi.....	1	2	3	4	5
5 Suuren osan kasvima-alueesta voi ottaa pientalo- ja palvelurakentamiseen.....	1	2	3	4	5
6 Kasvima-alueen reunoilta voi ottaa vähäisen osuuden pientalo- ja palvelurakentamiseen.....	1	2	3	4	5
7 Kurpitsatalon toiminnan kehittäminen on tärkeää.....	1	2	3	4	5

29. Kasvima- ja Pyhäjärven ranta-alueelle tarvitaan mielestäni seuraavat (voit valita useampia):

1... Vain kapeita polkuja kasvimaan läpi	7... Selkeät rakennetut käv.reitit kasvimaan läpi
2... Rannan suuntaisen reitin täydentäminen Hyhkystä Varalaan	8... Puistomaisia istutuksia lisätään
3... Siisteystasoa nostetaan	9... Sauna
4... Alue säilytetään nykyisellään	10.. Kanootti/venevuokraus
5... Laituri	11.. En osaa sanoa
6... Uimarannalle pukukopit	12.. Muu, mikä? _____

30. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Viher- ja virkistysalueet tulee säilyttää eikä niille saa rakentaa.....	1	2	3	4	5
2 Viher- ja virkistysalueita tulee kehittää toiminnalliseen suuntaan...	1	2	3	4	5
3 Osalle viher- ja virkistysalueista voi harkita rakentamista.....	1	2	3	4	5

31. Jos vastasit, että joillekin viher- ja virkistysalueille voisi rakentaa, minne? _____

32. Mitä virkistysalueita Pispalanharjulla ja lähiympäristössä (voit valita useita vaihtoehtoja)...

a)... käytät?	b)... missä käytät?	c)... minne tulisi lisätä?
1... Virkistys- ja urheilupaikat	_____	_____
2... Uimaranta	_____	_____
3... Leikkipaikat	_____	_____
4... Ryytimaat	_____	_____
5... Muu, mikä? _____	_____	_____
6... En osaa sanoa		

LIIKENNE JA LIKKUMINEN PISPALASSA/TAHMELASSA

33. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Liikennejärjestelyjä tulee kehittää kevyen liikenteen ehdoilla.....	1	2	3	4	5
2 Liikennejärjestelyjä tulee kehittää julkisen liikenteen ehdoilla.....	1	2	3	4	5
3 Liikennejärjestelyjä tulee kehittää autoilun ehdoilla.....	1	2	3	4	5

34. Läpiajoliikennettä tulisi hillitä seuraavilla keinoilla?

- 1.... Estämällä (esim. katkaisemalla katuja)
- 2.... Rajoittamalla (esim. liikennemerkeillä)
- 3.... Sallia nykyisen kaltaisesti
- 4.... Hillitä rakenteellisin keinoin (esim. hidasteet, kavennukset)
- 5.... En osaa sanoa

35. Kevyen liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden parantaminen?

- 1.... Ei tarvitse parantaa
- 2.... Tulee kehittää kadusta erotettuja väyliä lisäämällä
- 3.... Tulee kehittää pihakatuja lisäämällä
- 4.... En osaa sanoa

36. Esteettömyys ja mm. vanhusten liikkuminen Pispalassa edellyttää...

1.... Porrashissien ja/tai köysiratojen rakentamista	3.... Lisää luiskarakenteita portaiden yhteyteen
2.... Ei edellytä toimenpiteitä	4.... En osaa sanoa

37. Lähijunan toteutuessa sen tulee...

- 1.... Ensisijaisesti palvella kauempana sijaitsevia asuinalueita (matka-aika muille alueille lyhyempi)
- 2.... Palvella myös Pispalalaisia
- 3.... Lähijunaa ei tarvita Tampereelle
- 4.... En osaa sanoa

38. Ajoneuvojen pysäköinti. Missä säilytätte autoanne?

1.... Omassa pihassa ulkona	4.... Omassa pihassa autosuojassa
2.... Kadun varressa, etäisyys asunnosta/toimitilasta _____ m	5.... Pysäköintialueella, etäisyys _____ m
3.... Autopaikka vuokrattu toisen tontilta/autosuojasta	6.... En omista autoa

39. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Pysäköintialueita tarvitaan lisää.....	1	2	3	4	5
2 Ajoneuvojen pysäköinti tulee sallia nykyisen kaltaisesti.....	1	2	3	4	5
3 Ajoneuvojen pysäköinti tulee hoitaa omalla tontilla.....	1	2	3	4	5
4 Hoitaa omalla tontilla sekä paikoitusalueilla, mutta ei kaduilla.....	1	2	3	4	5
5 Uudet paikoitusratkaisut tulee toteuttaa Pispalan ulkopuolella.....	1	2	3	4	5

40. Mikäli vastasit edelliseen 1, mihin lisäpaikoitusalueita voitaisiin toteuttaa? _____

PALVELUT PISPALASSA/TAHMELASSA

41. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Pispalaan ei tarvita uusia palvelualueita.....	1	2	3	4	5
2 Uudet palvelut Pispalaan tulee rakentaa vain liikenteellisesti erityisen hyvin saavutettaviin paikkoihin.....	1	2	3	4	5
3 Uusille palvelualueille on tehtävä kaavassa varauksia.....	1	2	3	4	5

42. Mitä seuraavista alueista kannattaa kehittää palvelualueina (voit valita useita vaihtoehtoja)?

1... Tahmelan kaupan ympäristö	4... Ahjolan seutu	6... En osaa sanoa
2... Kirkon/Amandan ympäristö	5... Pispalan valtatie varsinaisella alueella	7... Jokin muu paikka? _____
3... Rajaportin ympäristö		

43. Pispalaan tarvitaan lisää seuraavia palveluita?

1... Ruokakauppa	6... Kulttuuripalvelut	11.. Päiväkoti
2... Vanhusten palvelut	7... Nuorisotila	12.. Ei tarvita lisää palveluita
3... Ravintolat ja kahvilat	8... Pienet myymälät	13.. En osaa sanoa
4... Kioski	9... Suuret myymälät	14.. Muu, mikä? _____
5... Majoituspalvelut (esim. bed&breakfast)	10.. Harrastustilat	

MATKAILU PISPALASSA/TAHMELASSA

44. Pispalan matkailu. Arvioi seuraavia väittämiä.

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Melko samaa mieltä</i>	<i>Melko eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>	<i>En osaa sanoa</i>
1 Pispalaan ei tarvita lisää turisteja	1	2	3	4	5
2 Pispalaan ei tarvita lainkaan turisteja	1	2	3	4	5
3 Pispalan matkailua pitää kehittää maltillisesti.....	1	2	3	4	5
4 Pispalan matkailua tulee kehittää voimakkaasti.....	1	2	3	4	5

45. Onko turistibussiliikenteestä nykyisin häiriötä?

- 1... Kyllä 2... Ei 3...En osaa sanoa Jos on, millä kadulla? _____?

SANA VAPAA

46. Mikä Pispalan asemakaavan uudistamisessa on erityisen tärkeää?